

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Гуманітарно-педагогічний факультет

УДК 327.82(450)

ПОГОДЖЕНО

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Савицька І.М.

« ___ » _____ 2024 р.

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри міжнародних
відносин і суспільних наук

Хвіст В.О.

« ___ » _____ 2022 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

Сучасна дипломатична діяльність Ватикану

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітня програма «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми д-р політ. наук, доцент _____ Кравченко Н.Б.
Керівник магістерської кваліфікаційної роботи д-р іст. наук, доцент _____ Асатуров С.К.
Виконав _____ Біжанов С.В

КИЇВ – 2022

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародних відносин
і суспільних наук

_____ **Хвіст В.О.**

« ____ » _____ **2024 р.**

З А В Д А Н Н Я

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Біжанову Сергію Володимировичу

Спеціальність **291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»**

Освітня програма **«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»**

Орієнтація освітньої програми **освітньо-професійна**

Тема магістерської роботи: **«Сучасна дипломатична діяльність Ватикану»**

затверджена наказом ректора НУБіП України від 27.10.2023 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру 25.11.2024 р.

Вихідні дані до магістерської роботи:

- 1) наукові дослідження з питань дипломатії Ватикану у сучасних міжнародних відносин;
- 2) вітчизняна та зарубіжна література, присвячена вивченню політики Ватикану;
- 3) аналітичні звіти міжнародних організацій,;
- 4) тексти протоколів зустрічей, спільні заяви, декларації, домовленості, угоди, що стосуються вирішення проблем різного спектру напрямків, в яких Ватикан відіграє важливу роль.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

- дослідити дипломатію Ватикану як феномен сучасних міжнародних відносин;
- визначити роль і місце дипломатії Ватикану у сучасному світі;
- розглянути важливі суб'єкти дипломатичної діяльності святого престолу;
- визначити основні напрями та перспективи дипломатичної діяльності Ватикану;
- розглянути особливості дипломатичних відносин Ватикану з Україною;
- проаналізувати перспективи розвитку дипломатії Ватикану в XXI столітті

Дата видачі завдання

27.11.2023 р.

Керівник магістерської роботи

_____ **Асатуров С.К**

Завдання прийняв до виконання

_____ **Біжанов С.В**

ВСТУП

Дипломатія Святого Престолу є унікальним явищем у сучасній системі міжнародних відносин, поєднуючи релігійний і політичний аспекти. Ватикан, як духовний і дипломатичний центр, відіграє важливу роль у формуванні глобальної політики, зокрема у питаннях миру, захисту прав людини, соціальної справедливості та міжрелігійного діалогу. Незважаючи на свій малий географічний розмір, Ватикан є впливовим суб'єктом міжнародних відносин, який базує свою дипломатію на моральному авторитеті, культурній спадщині та етичних принципах.

Актуальність дослідження полягає в тому, що дипломатія Святого Престолу набуває особливого значення в умовах сучасних глобальних викликів, таких як збройні конфлікти, екологічні кризи та поглиблення соціальної нерівності. Унікальність ватиканської дипломатії полягає у її здатності поєднувати релігійні цінності з міжнародною політикою, що робить її важливим інструментом для досягнення миру і стабільності у світі.

Мета роботи – проаналізувати сучасну дипломатичну діяльність Ватикану, виявити її основні принципи, методи та напрями, а також оцінити її значення в контексті сучасних міжнародних відносин.

Ступінь дослідженості теми Дипломатична діяльність Святого Престолу є предметом численних досліджень, що охоплюють історичні, релігійні та політичні аспекти. Праці Джона Поля Фуллера (*The Vatican's Role in World Politics*) і Роберта Грема (*The Papacy and World Affairs*) висвітлюють еволюцію ватиканської дипломатії та її вплив на глобальну політику. Концепція "м'якої сили" Святого Престолу, яку досліджували Джозеф Най і

Майкл Воллер, підкреслює унікальність впливу Ватикану через моральні, культурні та духовні цінності.

Дослідження Кормака Шайна аналізують роль Ватикану у міжнародних організаціях, таких як Ліга Націй, а праці Ожевана, Кучмія та Луцишина розглядають культурну дипломатію Святого Престолу та її вплив на міжнародний імідж.

Водночас залишаються недостатньо вивченими питання сучасної співпраці Ватикану з міжнародними організаціями, його миротворча діяльність у XXI столітті та роль у вирішенні сучасних геополітичних викликів, що робить тему актуальною для подальших досліджень.

Актуальність теми. Сучасна дипломатична діяльність Ватикану є унікальним феноменом у міжнародних відносинах, оскільки поєднує релігійний вплив із політичним та культурним значенням. Ватикан, незважаючи на невеликі розміри та відсутність економічної чи військової потужності, зберігає активну роль у вирішенні глобальних проблем і захисті універсальних цінностей. Через дипломатичні зусилля, які зосереджені на підтримці миру, захисті прав людини, етичних нормах і міжкультурному діалозі, Ватикан відіграє важливу роль у стабілізації регіонів, що переживають конфлікти, та наданні гуманітарної допомоги. Актуальність дослідження дипломатичної діяльності Ватикану зумовлена зростаючою роллю духовних і моральних засад у вирішенні сучасних світових проблем. В умовах глобальних криз Ватикан є надійним медіатором і джерелом моральної підтримки, що робить його вивчення необхідним для кращого розуміння релігійно-політичних процесів у сучасному світі.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є всебічне дослідження основних напрямів і особливостей сучасної дипломатичної діяльності Ватикану,

а також оцінка його ролі у світовій політиці. Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення таких завдань:

1. Визначення основних етапів історичного розвитку дипломатичних відносин Ватикану та їх значення для сучасної міжнародної політики.
2. Аналіз ключових напрямів дипломатичної діяльності Ватикану у XXI столітті, зокрема миротворчість, захист прав людини та релігійні свободи.
3. Дослідження ролі Святого Престолу в глобальних ініціативах із захисту екології, економічного розвитку та соціальної справедливості.
4. Оцінка взаємодії Ватикану з міжнародними організаціями, включно з ООН, Європейським Союзом та іншими міжурядовими організаціями.
5. Дослідження впливу релігійної дипломатії Ватикану на міжрелігійний діалог та його роль у запобіганні конфліктів.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є система міжнародних відносин, у яку інтегрований Ватикан як суб'єкт міжнародного права та дипломатичної діяльності. Предметом дослідження є сучасні напрями, механізми, інструменти та вплив дипломатичної діяльності Ватикану у світових політичних процесах.

Методи дослідження. У процесі виконання дослідження застосовано комплексний підхід, що поєднує різноманітні методи для забезпечення багатовимірного аналізу. Зокрема, використано історичний метод для вивчення еволюції дипломатії Ватикану, порівняльний метод для аналізу різних підходів до вирішення міжнародних проблем, методи аналізу та синтезу для систематизації інформації про сучасну дипломатичну діяльність Святого Престолу. Крім того, застосовано метод контент-аналізу офіційних документів та виступів представників Ватикану.

Теоретична значущість і прикладна цінність дослідження. Теоретична значущість роботи полягає у внеску в розуміння специфіки релігійної дипломатії як окремого феномену в системі міжнародних відносин. Отримані результати можуть бути корисними для подальших наукових досліджень у сфері

дипломатії та міжнародних відносин, особливо в контексті релігійної дипломатії. Прикладна цінність дослідження полягає у можливості використання результатів для вдосконалення зовнішньополітичної діяльності України у сфері міжкультурного діалогу та співпраці з релігійними організаціями. Крім того, матеріали роботи можуть бути корисними для дипломатичних служб та громадських організацій, які займаються питаннями міжнародної співпраці та гуманітарної діяльності.

Інформаційна база дослідження. База дослідження складається з офіційних документів Ватикану, таких як енцикліки, апостольські листи, заяви Папи Римського і Святого Престолу, що стосуються актуальних міжнародних питань. Додатково використано наукові монографії та статті з питань дипломатії, міжнародних відносин та релігійних досліджень, а також матеріали міжнародних конференцій, присвячених діяльності Ватикану. Для порівняння й аналізу також залучено звіти та статистичні дані міжнародних організацій, зокрема ООН та ОБСЄ, які співпрацюють із Ватиканом

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Понятійний та категоріальний апарат

У сучасному науковому дискурсі культурна дипломатія дедалі більше набуває значення як інструмент м'якої сили, завдяки якому країни, включаючи Ватикан, формують і розповсюджують свої цінності, переконання та ідеї у глобальному масштабі. Культурна дипломатія виходить за рамки простого культурного обміну, вона є комплексною системою дій, спрямованих на підтримку політичної, соціальної та моральної стійкості. Мілтон К. у своєму дослідженні акцентує, що культурна дипломатія має бути інтегрованою частиною зовнішньої політики, оскільки вона сприяє взаєморозумінню, довірі та діалогу між націями [45].

Ватикан, на відміну від інших держав, не має звичайних політичних чи економічних інструментів впливу, тому його культурна дипломатія будується на духовних цінностях і гуманістичних ідеалах. Це дозволяє Ватикану виступати моральним авторитетом у багатьох міжнародних питаннях, від захисту прав людини до мирного врегулювання конфліктів. Окрім цього, Ватикан використовує культурну дипломатію для просування ідеї соціальної справедливості та підтримки сімейних цінностей, що є ключовими елементами його вчення. Патрісія Гофф, досліджуючи культурну дипломатію, підкреслює, що цей підхід особливо ефективний у підтримці стабільних відносин між країнами, оскільки він спирається на спільні культурні та духовні цінності, що є поза політикою [56].

Історичні корені культурної дипломатії Ватикану сягають глибини віків, коли Католицька церква була центром інтелектуального і культурного життя Європи. Протягом століть Ватикан підтримував розвиток мистецтва, музики та архітектури, що робило його важливим центром культурного впливу.

Наприклад, в епоху Ренесансу Ватикан стає одним з головних меценатів європейського мистецтва, підтримуючи таких видатних художників, як Мікеланджело та Рафаель. Ватиканські музеї, зокрема Сикстинська капела, стали символом культурної дипломатії, представляючи не тільки релігійні, але й художні цінності, які зберегли свою актуальність і вплив протягом століть [22].

Сьогодні культурна дипломатія Ватикану включає низку ініціатив, спрямованих на збереження культурної спадщини, розвиток освіти та духовне виховання молоді. Через численні освітні програми та гуманітарні проекти Ватикан сприяє поширенню своїх цінностей, а також формуванню позитивного ставлення до Католицької церкви у світовому співтоваристві. Особливо важливою є робота Ватикану з молоддю, яка сприймається як головний носій моральних і культурних цінностей. Така діяльність включає організацію міжнародних молодіжних форумів, конференцій та інших заходів, які сприяють налагодженню зв'язків між молоддю різних країн [13].

Однією з ключових характеристик культурної дипломатії Ватикану є її глибока залежність від духовних і моральних принципів, що робить її унікальною порівняно з культурною дипломатією світських держав. У своїй суті культурна дипломатія Ватикану поєднує релігійні та культурні аспекти, що дозволяє Церкві встановлювати відносини, засновані на довірі та глибокому розумінні загальнолюдських цінностей.

Культурна дипломатія Ватикану охоплює також участь у міжнародних організаціях і культурних проектах, що сприяють поширенню його духовних і моральних позицій. Ватикан, як член міжнародних організацій, таких як ООН, має можливість активно впливати на глобальні процеси, наприклад, у питаннях захисту прав людини, сприяння сталому розвитку та екологічної відповідальності. Ватикан часто підтримує ініціативи, що мають на меті мирне співіснування різних культур і релігій. Це підсилює його культурну дипломатію, адже його позиція сприймається як нейтральна, морально виважена і спрямована

на загальне благо, що є особливо важливим у ситуаціях міжкультурного та міжрелігійного конфлікту [76].

Завдяки широкому спектру культурних заходів Ватикан здатний налагоджувати зв'язки навіть із тими країнами, де присутність Католицької церкви є мінімальною. Наприклад, культурні виставки, що організовуються ватиканськими музеями або ініційовані представниками Святого Престолу, сприяють популяризації католицької спадщини в різних куточках світу. Такі заходи часто супроводжуються гуманітарними проектами, що також є частиною культурної дипломатії, спрямованої на підтримку миру та соціальної справедливості. Окрім цього, Ватикан активно співпрацює з міжнародними музеями, культурними фондами та освітніми інституціями для забезпечення доступу до культурних цінностей, що допомагає зміцнювати його імідж як хранителя культурної спадщини людства [13].

Важливий елемент сучасної культурної дипломатії Ватикану — це співпраця з іншими конфесіями і релігійними громадами. У світі, де релігійні конфлікти часто спричиняють соціальну напругу, Ватикан робить наголос на необхідності міжрелігійного діалогу, який є фундаментальною частиною його культурної дипломатії. Папські ініціативи у цій сфері включають організацію форумів і конференцій, де представники різних релігій мають можливість обговорювати питання мирного співіснування, соціальної рівності та захисту прав людини. Така діяльність підкреслює роль Ватикану як морального авторитета, що прагне об'єднувати релігійні громади на основі спільних цінностей [56].

Сучасний розвиток технологій також сприяє розширенню можливостей культурної дипломатії Ватикану. Ватикан активно використовує медіа та цифрові платформи для розповсюдження своїх ідей, що дозволяє йому звертатися до широкої аудиторії, особливо молоді. Наприклад, завдяки соціальним мережам і відеоплатформам, Ватикан може організовувати

віртуальні виставки, лекції, конференції та трансляції культурних і релігійних подій, що відкриває доступ до його духовної та культурної спадщини у глобальному масштабі. Це особливо важливо в контексті пандемії COVID-19, яка змінила підходи до культурної дипломатії та вимагала адаптації до нових умов [13].

Окремим аспектом культурної дипломатії Ватикану є розвиток та підтримка ініціатив, спрямованих на збереження культурної спадщини у зонах конфлікту. Ватикан виступає за захист і відновлення культурних пам'яток, які постраждали внаслідок військових дій чи терористичних атак. Це стосується, зокрема, об'єктів, що мають особливе значення для світової культури та релігії. Такі дії не тільки підкреслюють вагу духовного аспекту дипломатії, а й сприяють зміцненню зв'язків з іншими державами і міжнародними організаціями, які поділяють аналогічні цінності та погляди на захист культурної спадщини [76].

У підсумку, культурна дипломатія є важливим елементом дипломатичної стратегії Ватикану. Вона дозволяє йому залишатися активним учасником міжнародних відносин, зберігаючи при цьому унікальну позицію морального та духовного лідера. Ватиканська культурна дипломатія, що базується на багатовікових традиціях, культурних і духовних цінностях, надає йому можливість не тільки налагоджувати контакти з різними країнами, але й формувати більш гармонійні міжнародні відносини, де культура і духовність виступають засобами порозуміння і співпраці.

1.2 Методологічні засади роботи

Вивчення культурної дипломатії Ватикану є складним завданням, яке вимагає використання багатьох методологічних підходів для всебічного аналізу її проявів, впливу на міжнародні відносини та специфічних рис, притаманних Святому Престолу. Методологія дослідження включає історичний, аналітичний, порівняльний, системний підходи, а також контент-аналіз, які дозволяють глибше зрозуміти культурну дипломатію Ватикану як явище сучасної дипломатії.

Першим важливим підходом є історичний метод, який надає можливість вивчити розвиток культурної дипломатії Ватикану протягом століть. Завдяки цьому методу можна простежити еволюцію поглядів Ватикану на культурну дипломатію, починаючи від часів Середньовіччя, коли Католицька церква виступала головним культурним і духовним центром Європи, до сучасного періоду, коли культурна дипломатія стала невід'ємною частиною його зовнішньої політики. Зокрема, історичний підхід допомагає зрозуміти, як на культурну дипломатію Ватикану впливали ключові події, такі як Реформація, Просвітництво, формування національних держав, і як вона трансформувалась у відповідь на глобальні виклики [5].

Аналітичний метод є важливим для детального вивчення культурної дипломатії Ватикану як компонента м'якої сили, а також для розуміння того, яким чином її елементи взаємодіють з іншими інструментами дипломатії. За допомогою аналітичного методу можливо дослідити, які саме культурні ініціативи Ватикан використовує для просування своїх цінностей у світовій спільноті, і як ці ініціативи впливають на формування позитивного іміджу Католицької церкви. Наприклад, аналізуємо, як через культурні проекти Ватикан досягає підтримки з боку різних релігійних громад, що є важливим для збереження міжнародного миру та розвитку міжрелігійного діалогу

Порівняльний метод дозволяє оцінити культурну дипломатію Ватикану в контексті діяльності інших держав та міжнародних організацій. Порівнюючи підходи Ватикану з методами, які використовують світські держави, можна виділити унікальні характеристики його дипломатії, такі як акцент на духовні та моральні цінності. Завдяки порівнянню можна виявити, що Ватикан не прагне політичного чи економічного домінування, а використовує культурну дипломатію для просування ідей, які сприяють мирному співіснуванню і соціальній справедливості. Цей підхід дозволяє також побачити, як культурна дипломатія Ватикану сприймається на міжнародній арені, зокрема у взаємодії з державами, де переважають інші релігійні традиції.

Системний підхід забезпечує розгляд культурної дипломатії Ватикану як цілісної системи, що включає різні компоненти: освітні програми, мистецькі проєкти, міжрелігійний діалог, а також гуманітарну діяльність. Системний підхід дозволяє вивчити взаємозв'язок між цими компонентами та зрозуміти, як кожен із них сприяє досягненню загальних цілей Ватикану на міжнародній арені. Наприклад, системний аналіз показує, що освітні програми Ватикану не лише сприяють культурному розвитку, але й формують нове покоління дипломатів і лідерів, які обізнані з християнськими моральними цінностями [24].

Контент-аналіз є важливим інструментом для дослідження документів, заяв та офіційних публікацій Ватикану, що стосуються його культурної дипломатії. Цей метод дозволяє виявити основні меседжі, які Ватикан прагне донести до світової спільноти, а також зрозуміти, як змінюються акценти в його культурній дипломатії у відповідь на нові виклики, такі як глобалізація, тероризм, екологічні проблеми. Наприклад, за допомогою контент-аналізу можна простежити, як Ватикан реагує на питання міжкультурного діалогу, включаючи теми релігійної толерантності та захисту прав людини.

Отже, комбінація історичного, аналітичного, порівняльного, системного методів і контент-аналізу дозволяє здійснити комплексне дослідження

культурної дипломатії Ватикану. Ці методологічні підходи забезпечують всебічне вивчення дипломатичної діяльності Святого Престолу та розкривають специфічні риси культурної дипломатії, що роблять її унікальною у світовій дипломатії.

Застосування методологічних підходів у дослідженні культурної дипломатії Ватикану дозволяє глибше розкрити специфіку та багатовимірність цього феномену. Кожен із обраних методів робить внесок у дослідження окремих аспектів культурної дипломатії, забезпечуючи комплексний аналіз її сутності та функцій.

Історичний метод дозволяє розглядати культурну дипломатію Ватикану як багатовікову практику, яка поступово трансформувалася у відповідь на виклики часу. Протягом століть Ватикан виконував функцію культурного та духовного центру Європи, а згодом і всього світу. Наприклад, у Середньовіччі та епоху Відродження Ватикан сприяв збереженню і розвитку науки, мистецтва, музики та архітектури. Це сприяло становленню культурної дипломатії як важливої частини його зовнішньої політики. Історичний метод допомагає відслідкувати, як зміни в європейській та світовій політиці — такі як Реформація, колоніалізм, формування національних держав — впливали на підходи Ватикану до культурної дипломатії, змушуючи Святій Престол адаптуватися до нових умов і підтримувати свій вплив через культурні та моральні цінності [5].

Аналітичний метод дозволяє визначити механізми, через які Ватикан просуває свої ідеали та цінності, використовуючи культурну дипломатію як інструмент м'якої сили. Наприклад, аналітичне дослідження дозволяє зрозуміти, як Ватикан здійснює культурний вплив через такі засоби, як мистецтво, музика, література, освіта та гуманітарна допомога. За допомогою аналітичного підходу можна глибше зрозуміти, як Ватиканські ініціативи, зокрема проекти міжрелігійного діалогу та миротворчої діяльності, сприяють поширенню моральних цінностей та формуванню позитивного іміджу Католицької церкви у

світовій спільноті. Цей підхід дозволяє також розглянути, як Ватикан взаємодіє з міжнародними організаціями, такими як ООН, де він виступає з позицій морального авторитету, відстоюючи цінності миру, соціальної справедливості та захисту прав людини

Порівняльний метод дозволяє розглядати культурну дипломатію Ватикану в контексті діяльності інших країн, особливо в порівнянні з великими державами, які активно використовують культурну дипломатію для зміцнення свого політичного та економічного впливу. Порівняння показує, що, на відміну від світських держав, Ватикан акцентує свою культурну дипломатію на духовних і моральних аспектах, уникаючи економічного чи політичного домінування. Це надає йому унікальної ролі на міжнародній арені: Ватикан може взаємодіяти з різними державами та громадами, виступаючи посередником у конфліктах та сприяючи миру через культурні та релігійні ініціативи. Порівняльний підхід також дозволяє виявити, як Ватикан адаптує свої культурні програми в залежності від культурного та релігійного контексту приймаючої країни, що сприяє ефективнішій комунікації з різними націями

Системний підхід дозволяє розглядати культурну дипломатію Ватикану як цілісну систему, де кожен елемент виконує важливу функцію у досягненні загальних цілей Святого Престолу. Наприклад, освітні проекти сприяють просуванню християнських цінностей серед молоді та формуванню нових поколінь лідерів, які поділяють етичні і моральні переконання Церкви. Мистецькі ініціативи, такі як виставки релігійного мистецтва або культурні заходи, мають на меті створення позитивного іміджу Ватикану як захисника культурної спадщини. Міжрелігійні форуми сприяють налагодженню діалогу між релігіями, а співпраця з міжнародними організаціями дозволяє Ватикану впливати на глобальні питання, такі як мир, права людини та соціальна справедливість. Системний підхід дозволяє зрозуміти, як ці різні елементи працюють разом для реалізації стратегічних цілей культурної дипломатії Ватикану [24].

Контент-аналіз документів та виступів представників Ватикану допомагає виявити ключові теми та послання, які Святій Престол намагається передати світовій спільноті через культурну дипломатію. Наприклад, контент-аналіз папських енциклік, звернень та дипломатичних нот дозволяє простежити, як Ватикан реагує на актуальні проблеми, такі як зміна клімату, біженці, глобалізація та інші. Контент-аналіз також дозволяє зрозуміти, як змінюються акценти у культурній дипломатії Ватикану, зокрема з огляду на сучасні виклики, що постають перед міжнародною спільнотою. Це сприяє глибшому розумінню того, які моральні цінності Ватикан вважає фундаментальними для людства і як він використовує культурну дипломатію для їх просування.

Таким чином, застосування історичного, аналітичного, порівняльного, системного методів і контент-аналізу дозволяє забезпечити комплексний аналіз культурної дипломатії Ватикану. Кожен із цих методів доповнює інші, сприяючи всебічному розумінню феномену культурної дипломатії Святого Престолу, його місії та ролі в сучасних міжнародних відносинах.

У цьому дослідженні значну роль відіграє також метод контент-аналізу, який дозволяє провести глибокий аналіз публікацій та виступів, присвячених культурній дипломатії Ватикану. Наприклад, документи та звернення, такі як енцикліки, офіційні заяви папи і представників Ватикану, мають чітко виражені моральні та етичні послання, що спрямовані на підтримку миру, захисту людської гідності та екологічної відповідальності. Контент-аналіз цих матеріалів допомагає визначити основні ідеї, що Ватикан намагається донести до міжнародної спільноти, а також зрозуміти, як він адаптує ці ідеї в залежності від викликів часу [23].

Застосування методів якісного аналізу є важливим також для розуміння специфіки культурної дипломатії Ватикану в контексті міжрелігійного діалогу. Цей аспект дипломатії є унікальним для Ватикану, оскільки він виступає ініціатором багатьох міжрелігійних зустрічей, які сприяють налагодженню

діалогу між представниками різних релігійних громад. За допомогою якісного аналізу можна дослідити, як Ватикан формує стратегії культурної дипломатії, спрямовані на встановлення мирного співіснування релігійних громад та просування загальнолюдських цінностей. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти, як Ватикан використовує свою моральну владу для підтримки миру і як культурна дипломатія сприяє виконанню цієї місії [1].

Інтерв'ю з експертами у сфері міжнародних відносин та культурної дипломатії також є важливим джерелом даних для цього дослідження. За допомогою експертних інтерв'ю можна отримати додаткову інформацію про роль Ватикану у світовій культурній дипломатії, його вплив на міжнародні організації та національні уряди. Такий підхід дозволяє розширити спектр методологічних підходів та залучити думки фахівців, які безпосередньо працюють у сфері дипломатії, релігієзнавства чи культурології, що сприяє більш об'єктивному та глибокому аналізу діяльності Святого Престолу [4].

Отже, поєднання історичного, аналітичного, порівняльного, системного підходів, контент-аналізу, а також якісного аналізу даних та експертних інтерв'ю забезпечує комплексний підхід до дослідження культурної дипломатії Ватикану. Це дозволяє розкрити особливості і значення культурної дипломатії Ватикану, її унікальну роль у міжнародних відносинах та вплив на формування моральних та культурних стандартів у світовій спільноті.

1.3. Літературна та джерельна база

Літературна та джерельна база цього дослідження охоплює широкий спектр наукових праць, монографій, статей та офіційних документів, які детально розглядають культурну дипломатію як явище міжнародних відносин,

а також її специфічні прояви у діяльності Ватикану. Серед основних джерел виділяються роботи, які досліджують поняття культурної дипломатії та її роль у формуванні м'якої сили держав.

Одним із фундаментальних джерел є праця Майкла Дж. Воллера "Cultural Diplomacy, Political Influence, and Integrated Strategy" у збірнику *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*, яка розкриває основні концепції культурної дипломатії як інструмента стратегічного впливу, акцентуючи увагу на її здатності формувати позитивний імідж держави та просувати її політичні інтереси на міжнародній арені. Воллер описує культурну дипломатію як ключовий інструмент м'якої сили, що здатний інтегрувати політичні та культурні цілі держави, створюючи сприятливий образ за кордоном [140]. Його робота є важливою для розуміння того, як культурна дипломатія може стати стратегічним засобом впливу у міжнародних відносинах.

Інше значиме джерело — дослідження Мілтона К. Каммінгса *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*, де детально розглянуто еволюцію культурної дипломатії як частини зовнішньої політики США. Каммінгс відзначає, що культурна дипломатія виступає важливим компонентом м'якої сили, оскільки вона дозволяє державам підтримувати стійкі культурні зв'язки з іншими народами, зокрема через освітні та мистецькі програми [47]. Це дослідження є цінним для розуміння того, як інші країни використовують культурну дипломатію і що може бути корисним для Ватикану.

Патрісія М. Гофф у статті *Cultural Diplomacy* із *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy* розглядає культурну дипломатію як засіб міжкультурного діалогу та порозуміння. Вона підкреслює, що культурна дипломатія сприяє підтримці стабільності в міжнародних відносинах, оскільки вона базується на спільних культурних цінностях і є зрозумілою для різних народів [56]. Це видання є корисним у контексті дослідження культурної дипломатії Ватикану, оскільки акцентує увагу на важливості духовного та морального компонентів.

Дослідження українських науковців також значущі для розкриття теми, зокрема стаття Ожевана і Кучмія у *Українській дипломатичній енциклопедії* надає український погляд на культурну дипломатію, її завдання та способи впливу на міжнародну спільноту. У цій праці розкрито важливість культурної дипломатії для формування позитивного іміджу країни та підтримки культурного діалогу, що робить її схожою з культурною дипломатією Ватикану, орієнтованою на духовні цінності [24].

Праця В. Клименка, присвячена культурній дипломатії як елегантному тандему мистецтва і політики, розкриває важливість культурних заходів як засобу комунікації на міжнародній арені. Клименко наголошує на здатності культурної дипломатії поєднувати мистецькі та політичні аспекти, які допомагають державі створити позитивний імідж і зміцнити міжнародні зв'язки, що є особливо актуальним для діяльності Ватикану [15].

Таким чином, літературна та джерельна база дослідження включає роботи, які висвітлюють різні аспекти культурної дипломатії, зокрема її вплив на міжнародну політику, роль у формуванні м'якої сили та взаємодії між державами. Використання цих джерел допомагає сформувати комплексне уявлення про культурну дипломатію Ватикану, її стратегії та цінності, які він просуває на міжнародній арені.

РОЗДІЛ II Дипломатія Ватикану як феномен сучасних міжнародних відносин

2.1. Роль і місце дипломатії Ватикану у сучасному світі

Соціально-політичне та соціально-економічне різноманіття сучасного світу значною мірою є наслідком багатовікових процесів взаємодії й боротьби між тенденціями співіснування різних релігійних спільнот. Особливу роль у цих процесах відіграють великі міжнародні релігійні інституції, що, базуючись на власних месійних концепціях світобудови, формують духовно-культурні, морально-ціннісні та етичні принципи як для своїх послідовників, так і для суспільства загалом.

Упродовж тривалого періоду найбільш провідним впливовим міжнародним релігійним, ідеологічним і духовним центром є Католицька церква. Її організаційна структура, попри наявність десятків автономних католицьких церков у різних країнах світу, має жорстку централізацію та ієрархічний характер. Сучасній Католицькій церкві підпорядковані значна кількість духовенства, численні чернечі ордени, місіонерські й благодійні організації, а також світські громадські організації — політичні партії, профспілки, молодіжні, жіночі та інші об'єднання. Католицька церква володіє власними медіаресурсами: пресою, кіно, телебаченням, радіо, а також має мережу навчальних закладів.

Слід зазначити, що Католицька церква сама по собі не є суб'єктом міжнародного права і з юридичної точки зору не має можливості здійснювати зовнішні зв'язки безпосередньо; натомість це реалізується Святим Престолом. Сучасна діяльність Католицької церкви базується на її подвійному

представництві — Святим Престолом у міжнародних організаціях і структурах переважно духовного характеру та державою Ватикан у міждержавних відносинах, в першу чергу політичного змісту. Таке становище створює унікальну ситуацію для безпосереднього впливу релігійної інституції на події як локального, так і глобального значення.

Історія папської дипломатії свідчить про значний внесок Католицької церкви у формування європейського та світового порядку. Завдяки прагненню Святого Престолу до нейтралітету та посередництва, у різні історичні епохи він ставав центром, навколо якого формувалися міжнародні об'єднання, а Ватикан перетворювався на осередок дипломатичної активності.

На сьогодні в Україні існує обмежена кількість політологічних досліджень, присвячених комплексному аналізу ролі та значення дипломатії католицьких інституцій в сучасних міжнародних відносинах і їхньому впливу на українське суспільство. Натомість у наявних працях з релігієзнавства, історії та журналістики, автори як К. Гудзик, В. Єленський, А. Колодний, С. Кияк, О. Недавня, С. Сьомін, О. Турій, Л. Филипович, П. Яроцький та інші, досліджують розвиток Католицької церкви через призму релігієзнавчих, богословських, філософських, історичних, персоналістичних та журналістських підходів, часто торкаючись лише окремих аспектів дипломатії Святого Престолу.

Дипломатична діяльність Святого Престолу у міжнародних відносинах, зокрема у відносинах з Україною, досліджена у працях В. Козлова, де автор через загально-дипломатичний підхід аналізує дипломатичну політику Святого Престолу. Колишній посол України при Святому Престолі Г. Хоружий у своїй роботі пропонує всебічний погляд на історію та сучасну діяльність Ватикану. Цінне свідчення багатогранної діяльності Апостольського Нунція в Україні надає Архієпископ Микола Етерович, який розповідає про свою пастирську та дипломатичну діяльність на посаді Апостольського Нунція в Україні.

Для аналізу дипломатичних відносин між Святим Престолом та Україною також є цінними інтерв'ю Апостольських Нунціїв в Україні А. Франко, М. Етеровича, І. Юрковича, а також інтерв'ю послів України при Апостольській Столиці Н.К. Ковальської, Г.Ф. Хоружого, Т.І. Іжевської.

Спроба політологічно-релігійного аналізу впливу Святого Престолу на світові процеси потребує нових методів в українській науці. Метою цієї статті є аналіз ролі та місця дипломатії католицьких інституцій у сучасних міжнародних відносинах, зокрема щодо України.

Дипломатична діяльність Святого Престолу поєднує церковну та дипломатичну місії, що робить папську дипломатію унікальним явищем. Її ідеологічною основою є католицьке вчення про світовий порядок, відображене в соціальному вченні Католицької церкви, яке зосереджує увагу на захисті та повазі прав і обов'язків людини. Головною доктринальною основою сучасної дипломатії Святого Престолу є рішення Другого Ватиканського собору, які встановлюють основні пріоритети його діяльності, включаючи свободу, євангелізацію, благодійність, освіту, екуменічний і міжрелігійний діалог.

Міжнародна діяльність Святого Престолу є багатовекторною і охоплює різноманітні напрямки, такі як підтримка вірян, розширення сфер впливу через місіонерську діяльність, міжрелігійний діалог, представництво у міжнародних асоціаціях тощо. Папа Іоанн Павло II визначив концепцію «нової євангелізації», яка передбачає пропонування цінностей Євангелія у сучасному суспільному контексті. Після Другого Ватиканського собору Святий Престол намагається виділяти універсальні для всіх людей духовні елементи, що об'єднують різні релігії.

Католицька церква прагне впровадити моральні принципи у політику та міжнародні відносини, а політика нейтралітету Ватикану надає можливість для посередництва у політичних і етнічних конфліктах.

Дипломатія Святого Престолу поєднує внутрішню (*ad intra*) і зовнішню (*ad extra*) місії, діючи одночасно як релігійна та дипломатична структура. Як єдина світова релігійна організація, Католицька церква активно бере участь у міжнародних політичних, економічних та культурних подіях через Святий Престол, який є суб'єктом міжнародного права.

Папа Римський та Римська курія забезпечують представництво Святого Престолу на міжнародній арені, а Державний секретаріат координує двосторонню і багатосторонню дипломатичну діяльність Ватикану. Закордонні представництва Святого Престолу поділяються на дипломатичні (нунціатури) і недипломатичні (апостольські делегації), підтримуючи контакти з урядами та церквами. Апостольські делегації, в разі відсутності дипломатичних відносин, виконують функції нунціатур, підтримуючи контакти з урядами та ієрархією.

Католицькі дипломати, зазвичай маючи науковий ступінь та володіючи мовами регіонів перебування, спираються на підтримку католицьких організацій, священнослужителів і мирян. Дипломатія Святого Престолу забезпечується великим духовним і людським потенціалом католицьких громад. Українська дипломатія з Ватиканом відбувається на двох рівнях — держава Ватикан і держава Україна, католицькі інституції та населення України.

В Україні понад шість мільйонів католиків, для яких Католицька церква є чинником формування суспільно-політичних та духовних орієнтирів. Співробітництво між Апостольською Столицею та Україною зосереджується переважно в гуманітарній та культурній сферах. Дипломатія Святого Престолу в Україні зосереджує увагу на етичних аспектах людського буття. Як зазначає

Апостольський Нунцій в Україні І. Юркович,[33] Католицька церква реалізувала тут численні ініціативи, забезпечуючи душпастирську опіку своїх вірян та сприяючи екуменічному діалогу між церквами.

Таким чином, роль і значення дипломатії Святого Престолу в ідейно-релігійному, політичному, економічному та культурному житті країн світу, включаючи Україну, обумовлені багатою історичною спадщиною, чисельністю католиків, централізованою дипломатичною структурою та мережею релігійних організацій. Святопрестольська дипломатія намагається досягати своїх цілей здебільшого моральними та правовими засобами, що робить її унікальним явищем в міжнародних відносинах.

Святий Престол має унікальну позицію в Організації Об'єднаних Націй (ООН) та інших міжнародних організаціях, зокрема завдяки своєму статусу спостерігача, що надає йому можливість активно брати участь у глобальних дискусіях і висловлювати свою позицію з ключових питань, зокрема щодо прав людини, миру, соціальної справедливості та етики. Святий Престол представляє католицьку спільноту та виражає інтереси, пов'язані з моральними та духовними цінностями, що сприяє його авторитету та впливу у світі.

Згідно з дослідженнями Картер (1998) та Дуурсма (1996), роль Святого Престолу у міжнародних організаціях та, зокрема, в ООН характеризується унікальною структурою участі, оскільки він не є суверенною державою у класичному розумінні, але має статус спостерігача, що дозволяє йому бути активним учасником у важливих питаннях, не приймаючи безпосередньо зобов'язання щодо голосування або військової підтримки. Така участь сприяє тому, що Святий Престол може зосередитися на моральних і духовних питаннях, таких як права людини, міжрелігійний діалог та миротворчі ініціативи [43].

Шайн (2018) у своїй статті розкриває, як католицький інтернаціоналізм сприяв активній участі Святого Престолу в міжнародних організаціях, таких як Ліга Націй, зокрема через Міжнародний комітет з інтелектуальної співпраці. Це дозволило Ватикану використовувати дипломатію через католицькі структури та поширювати свої ідеї щодо інтелектуального та культурного обміну, що залишило важливий слід у діяльності організації, яка стала прообразом сучасних форм міжнародного співробітництва [110].

Позиція Святого Престолу у контексті міжнародного права також є унікальною. Кроуфорд (2007) вказує, що статус Святого Престолу як суб'єкта міжнародного права підкреслює його винятковість, адже, на відміну від інших держав, Ватикан не має всіх атрибутів суверенної держави. Проте його релігійна та моральна легітимність дозволяє йому брати участь у міжнародних справах на рівні з державами, які мають повний суверенітет. Це забезпечує Ватикану позицію впливу, яка ґрунтується не на військовій чи економічній могутності, а на духовному та моральному авторитеті [45].

Значну увагу діяльності Святого Престолу приділяють і сучасні дипломати. Наприклад, Девід Дьуберрі (2007), який був заступником голови дипломатичної місії Святого Престолу, розкриває практичний аспект ролі Ватикану як морального лідера. За його словами, дипломатія Ватикану в ООН дозволяє йому бути голосом етики в питаннях, пов'язаних з правами людини, миротворчістю та запобіганням конфліктам [49].

Святий Престол також використовує свій вплив, щоб брати участь у глобальних обговореннях на тему прав людини. Наприклад, Шейл (2009) описує участь Святого Престолу в обговореннях ООН з питань прав людини, зокрема стосовно прав, пов'язаних із сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю. Ватикан, дотримуючись своїх доктринальних позицій, наголошує на важливості захисту традиційних цінностей, підтримуючи при цьому повагу до людської гідності [110].

Таким чином, позиція Святого Престолу в ООН та інших міжнародних організаціях дозволяє йому бути не лише спостерігачем, але й впливовим моральним гравцем на міжнародній арені. Його участь у таких організаціях як ООН базується на принципах миру, соціальної справедливості та морального авторитету, що робить Ватикан унікальним суб'єктом міжнародного права та глобальної політики.

2.2. Принципи та цілі дипломатичної діяльності Ватикану.

Серед різноманітних дипломатичних шкіл, які існують у світі, школа ватиканської дипломатії є найдавнішою. Початки практики надсилання постійних представників Папи Римського до різних частин світу сягають IV століття. У VI-VII століттях папи підтримували постійну дипломатичну присутність у Константинополі, де представник Папи мав звання апокрисарія (з латинської "apokrisarius"). Апокрисарії мали право вести переговори від імені римського понтифіка з головою Константинопольської церкви. Сама посада апокрисарія була високоповажною, і деякі з них навіть стали папами, як, наприклад, Вергілій (537-555) і Григорій Великий (579-585). Їх можна вважати попередниками сучасних нунціїв.

Перші постійні апостольські нунціатури з'явилися в XV столітті. Так, перша нунціатура була заснована в Іспанії в 1482 році, після чого були створені нунціатури у Франції, Португалії, Венеції, а також у німецьких державах. Під час понтифікату Папи Григорія XIII (1572-1586) вже діяло 13 нунціатур. Посли при Святому Престолі зазвичай є висококваліфікованими професіоналами, котрі мають значний авторитет у своїх країнах. Серед сучасних прикладів — посол Польщі у Ватикані Анна Сухоцька, яка була прем'єр-міністром Польщі і є експертом Венеціанської комісії, американський учений Мігель Діас, колишній

заступник міністра закордонних справ Канади Анна Лехі, а також посол Нідерландів Монік Франк, яка раніше була послом у Києві. Як правило, послы у Ватикані — це професійні дипломати.

Одним із важливих аспектів дипломатичної роботи з Ватиканом є поєднання традиційної та церковної дипломатії. Країни, що враховують цей підхід, зазвичай досягають більших успіхів у співпраці з Ватиканом. Прикладом такого підходу є Російська Федерація, де дипломатичну місію у Ватикані очолює досвідчений дипломат Микола Садчиков. Окрім міждержавного співробітництва, Росія також робить акцент на міжцерковному діалозі з Московським патріархатом. Зокрема, Патріарх Кирило, колишній керівник Відділу зовнішніх церковних зв'язків (ВЗЦЗ) Московського патріархату, а також архієпископ Іларіон, нинішній очільник ВЗЦЗ, зробили значний внесок у православно-католицький діалог, завдяки їхньому професіоналізму та авторитету у Ватикані.

Україна, маючи складну релігійну ситуацію з декількома потужними християнськими конфесіями, не може покладатися на підтримку лише однієї з них у стосунках із Ватиканом. Це робить необхідною участь держави в забезпеченні ефективної взаємодії з Ватиканом. Для цього потрібні добре підготовлені кадри, які б поєднували знання класичної дипломатії із розумінням релігійної специфіки. Проте сьогодні в Україні спостерігається брак таких спеціалістів, які б могли ефективно поєднувати ці знання. Багато експертів знаються на релігійних питаннях, але не обізнані в класичній дипломатії, і навпаки, професійні дипломати мало знайомі з особливостями церковної дипломатії.

Посольство України у Ватикані вважає за доцільне розробити механізм підготовки спеціалістів у сфері класичної та церковної дипломатії. Одним із можливих шляхів могло б стати запровадження факультативного курсу на базі Дипломатичної академії України. Це дозволило б підготувати кадри, здатні

вести ефективний діалог із Ватиканом, і сподіваємося, що така ідея знайде підтримку серед науково-дипломатичних кіл в Україні.

Історія апостольських нунціатур має важливу подію, пов'язану з Віденським конгресом 1815 року, на якому було ухвалено норму, що апостольський нунцій стає дуаеном дипломатичного корпусу у тій країні, де він акредитований. Як зазначає архієпископ Микола Етерович, колишній Апостольський Нунцій в Україні, а нині Генеральний секретар Синоду єпископів Католицької церкви, це визнання моральних і етичних норм, які представляють апостольські нунції [2]. Ця норма діє й досі: у багатьох країнах дуаеном дипломатичного корпусу є папський нунцій.

Давня традиція папської дипломатії включає також тривалу історію дипломатичної освіти у Ватикані. Ватиканські дипломати навчаються у вищому навчальному закладі під назвою «Папська церковна академія», яка функціонує понад три століття, починаючи з 1701 року.

На сьогодні Святий Престол має дипломатичні відносини з майже 180 країнами і є членом або спостерігачем у більшості провідних міжнародних організацій. Ватиканські дипломати користуються великою повагою в усьому світі, оскільки зазвичай це висококваліфіковані професіонали, які володіють кількома іноземними мовами та добре орієнтуються в питаннях суспільної значимості, не обмежуючись лише церковними питаннями.

Завдання, які стоять перед ватиканськими дипломатами, мають своєрідний дуалізм. З одного боку, вони підтримують зв'язки з урядами країн акредитації, сприяючи взаємодії на міждержавному рівні методами класичної дипломатії. З іншого боку, вони відповідають за міжцерковне співробітництво і міжрелігійний діалог, що є завданням церковної дипломатії.

Головним завданням ватиканської дипломатії є захист інтересів Католицької церкви у світі, використовуючи подвійний канал впливу: через нунціїв та місцевих католицьких ієрархів. В Україні інтереси Ватикану представляє Апостольський Нунцій Іван Юркович, а також керівники двох католицьких церков в Україні — архієпископ-митрополит Львівський Римсько-католицької церкви в Україні Мечислав Мокшицький та глава Української греко-католицької церкви кардинал Любомир Гузар.

Щороку в січні Папа Римський проводить аудієнцію для дипломатичного корпусу, акредитованого при Святому Престолі, на якій окреслює підсумки зовнішньої діяльності за минулий рік і пріоритети на майбутнє. Зазвичай мова йде про глобальні проблеми, що хвилюють людство, такі як збройні конфлікти, кризи продовольства і фінансів, нерівність, епідемії, стихійні лиха, наркоманія, СНІД, технологічні виклики, моральні питання тощо. Святий Престол активно стежить за цими проблемами і долучається до пошуку їх розв'язання.

Різноманіття інтересів Ватикану визначає специфіку дипломатичної роботи з ним. Так, дипломати у Ватикані стикаються з широким колом питань, що робить їхню роботу порівнянною з діяльністю в структурах ООН. Від дипломата у Ватикані очікують розуміння актуальних питань міжнародного життя, знань релігійної специфіки та відмінних мовних навичок, адже в Державному Секретаріаті Ватикану використовуються італійська, французька та англійська, а також знання латини для розуміння церковної термінології.

Дбайливе ставлення до збереження давніх традицій характерне для ватиканської дипломатії. Офіційні дипломатичні документи Ватикан веде французькою мовою, традиційною мовою дипломатії. Також втіленням давніх традицій є протокол і церемоніал Ватикану, який вважається найскладнішим у світі і вимагає ретельного вивчення з боку дипломатів, що працюють при Святому Престолі.

Дипломатія Ватикану традиційно орієнтується на підтримку миру та сприяння гуманітарним ініціативам у різних регіонах світу. Будучи центром Католицької церкви, Ватикан має унікальний моральний авторитет, що дозволяє йому виступати посередником у конфліктах і підтримувати постраждалі від насильства громади. Основною метою Святого Престолу є забезпечення діалогу та налагодження взаєморозуміння між сторонами конфліктів, незалежно від їхніх політичних, релігійних чи культурних переконань. Крім цього, Ватикан регулярно організовує гуманітарну допомогу, спрямовану на забезпечення базових потреб людей, які опинилися в умовах війни та криз.

Ватикан відіграє особливу роль у тривалому ізраїльсько-палестинському конфлікті, де він виступає як нейтральна сторона, закликаючи до мирного співіснування та захисту прав обох народів. Зокрема, Папа Римський неодноразово закликав до діалогу та відмови від насильства, наголошуючи на важливості міжрелігійного порозуміння. Святій Престол активно підтримує ініціативи, що сприяють встановленню миру та допомагають місцевим громадам подолати гуманітарні наслідки конфлікту. Ватикан намагається стимулювати міжнародне співтовариство до пошуку рішень, які враховують як політичні, так і гуманітарні аспекти конфлікту, сприяючи стабільності та розвитку регіону.

Зв'язки між територіями, які зараз відомі як Палестина, Ізраїль, і християнством, справді дуже сильні духовно. Як земля, яка була свідком народження та воскресіння Ісуса Христа, ця територія також стала мовчазним свідком того, як учні Ісуса поширювали християнство, перетворюючи регіон Ізраїлю, Палестини та його околиць на місце, куди християни прагнуть здійснити духовну подорож). Саме релігійна значущість робить Святу Землю одним із центральних регіонів для влади Католицької Церкви, Ватикану. Необхідність Святої Землі для Святого Престолу яскраво ілюструється зусиллями Церкви щодо інтернаціоналізації Єрусалима (як *corpus separatum*) в умовах політичної нестабільності після Другої світової війни, щоб забезпечити права християн на

цій території. Після поділу Ізраїлю та Палестини Католицька церква Ватикану досі відчуває нагальну потребу щодо Святої Землі, що відображається в кількох її політиках стосовно цього регіону. Під час візиту Папи Павла VI до Святої Землі, включаючи Єрусалим як серце цієї священної землі, у 1964, він акцентував гармонізацію в районі Єрусалима, особливо щодо свободи у здійсненні управління місцями поклоніння трьох релігій: ісламу, юдаїзму та християнства. Ці ідеї були продовжені папою Іоанном Павлом II, який зосередився на підтримці релігійної і культурної ідентичності Єрусалима, а також на забезпеченні свободи релігії та прав паломників

Крім політики, спрямованої на свободу релігії, Святий Престол також використовує свої дипломатичні права для просування політичного мирного процесу на Святій Землі, зокрема для вирішення ізраїльсько-палестинського конфлікту. Можна простежити участь Святого Престолу у цьому конфлікті після Війни 1967 року та навіть у Резолюції 181 ООН (. З моменту призначення Папи Івана Павла II у 1978 році, Ватикан намагався зміцнити зв'язки між християнством та юдаїзмом, що сприяло нормалізації відносин між Ватиканом і Ізраїлем. Найбільш важливим моментом у політичних відносинах між Ізраїлем і Ватиканом стало підписання фундаментальної угоди у 1993 році. Основні положення угоди можна розділити на такі пункти: політичний аспект, наприклад, визнання Ватиканом суверенітету Ізраїлю; свобода релігії, за якою ізраїльська влада гарантує основні права людини, такі як свобода віросповідання, боротьба з екстремізмом та антисемітизмом; інтереси Ватикану щодо управління майном та релігійними установами на території Ізраїлю

Крім трьох основних пунктів, Ватикан під час понтифікату Івана Павла II почав приділяти увагу правам палестинців, які постраждали від політичної нестабільності, як частині нової дипломатичної стратегії. Це було продовжено через Загальну Основну Угоду з Організацією Визволення Палестини (ОВП) у 2000 році, яка зосереджувалась на збереженні та захисті християнських святинь,

а також на виконанні прав християн у Палестині. Окрім цього, угода підтримувала прагнення палестинців до суверенітету.

Більше ніж через століття після того, як Ватикан визнав суверенітет Ізраїлю, у 2015 році він також визнав Палестину як державу. Це визнання суверенітету Палестини не тільки допомагає забезпечити інтереси Католицької Церкви в Палестинській Адміністрації, але також впливає на регіональний мир. Таким чином, забезпечення прав як ізраїльських, так і палестинських громадян залишається важливим напрямом дипломатії Ватикану до сьогодні

У процесі невпинного вирішення конфліктів визнання Ватиканом державності Ізраїлю та Палестини є важливим кроком. Завдяки офіційним дипломатичним зв'язкам Ватикан може вести переговори з ними на широкій основі. Наприклад, у 2015 році палестинська адміністрація підписала Комплексну угоду з Ватиканом. Окрім здобуття визнання як суверенної держави, Палестина також отримала підтримку у питанні дій Ізраїлю щодо перенесення його столиці до Єрусалима та засудження певних нелюдських інцидентів на Західному березі річки Йордан. Іншими словами, Ватикан офіційно визнає і підтримує рішення про існування двох держав.

Крім релігійної дипломатії та переговорів з Ізраїлем та Палестиною, Ватикан останнім часом також активно просуває гуманітарну дипломатію, зокрема надає моральну підтримку — виголошуючи молитви за жертв на Святій Землі та закликаючи до гуманітарної допомоги, про що безпосередньо заявив Папа Франциск. Окрім цього, Католицька Церква через свої організації також здійснює гуманітарну допомогу, наприклад, через Мережу благодійних організацій Церкви, Папські місії, організацію «Карітас» та Латинський патріархат. Навіть пастирські організації у Газі надали допомогу 600 біженцям, забезпечивши їх притулком і евакуацією (

Гуманітарні місії Ватикану відіграють важливу роль у сприянні миру та підтримці постраждалих у конфліктних зонах. Католицька Церква через мережу своїх організацій, таких як Caritas, Папські місії, Латинський патріархат та інші благодійні структури, надає гуманітарну допомогу, включаючи їжу, притулок, медичне забезпечення та підтримку біженців. Окрім матеріальної допомоги, Ватикан активно підтримує миротворчі ініціативи, закликає до діалогу та справедливості, особливо в регіонах зі складною політичною ситуацією, таких як Свята Земля. Папа Франциск та інші релігійні лідери виступають із закликами до співчуття й солідарності, поєднуючи гуманітарні зусилля з дипломатичними, що робить Ватикан вагомим моральним авторитетом у міжнародній спільноті.

Дипломатія Святого Престолу ґрунтується на принципах, що відображають тисячолітні моральні цінності католицької церкви і зобов'язання перед людством. Ці принципи забезпечують Ватикану особливу дипломатичну позицію та відокремлюють його від звичних підходів до міжнародних відносин. Святий Престол, керуючись моральними й духовними імперативами, підходить до дипломатичної діяльності як до служіння, де першочергова увага приділяється захисту людської гідності, підтримці миру, справедливості, прав людини та рівності.

Людська гідність займає центральне місце в етичній платформі Ватикану. Це поняття охоплює захист від дискримінації, свободу від бідності та право на життя. У своїх виступах у міжнародних організаціях, таких як ООН, Святий Престол неодноразово наголошує на необхідності захисту людської гідності, яка є основою стабільного і справедливого суспільства. Ватикан постійно підкреслює значення гідності кожної людини незалежно від соціального статусу, етнічної приналежності чи віри. Дипломатична діяльність Святого Престолу наголошує на рівності як основоположному принципі суспільного

порядку і підтримує такі ініціативи, як боротьба з бідністю та соціальною нерівністю [110].

Ватикан активно просуває принцип миру на міжнародній арені, вбачаючи в ньому основоположний елемент стійкого розвитку суспільств. Дипломатія Ватикану уникає застосування сили та активно підтримує миротворчі ініціативи, які сприяють мирному співіснуванню народів. На відміну від традиційних держав, Святий Престол не має армії або засобів економічного тиску, тому його дипломатія базується на етичних і духовних цінностях, які підкреслюють важливість ненасильства та переговорів як основних засобів врегулювання конфліктів. Як зазначає Кроуфорд, Ватикан використовує свій вплив для сприяння миротворчості, спираючись на моральний авторитет і дипломатичну мудрість [45].

Соціальна справедливість є ще одним ключовим принципом, який керує дипломатією Святого Престолу. Це поняття охоплює прагнення до створення умов, у яких кожна людина може досягти гідного життя, вільного від дискримінації та бідності. Ватикан виступає за боротьбу з нерівністю та підтримку тих, хто постраждав від соціальної несправедливості, конфліктів або економічних труднощів. У цьому контексті дипломатія Ватикану спрямована на створення міжнародної солідарності та співпраці у боротьбі з бідністю та іншими глобальними викликами. Ватикан закликає лідерів до активної співпраці у сфері соціальної допомоги і збереження ресурсів для майбутніх поколінь, виступаючи на підтримку найвразливіших верств суспільства [108].

Завдяки культурній дипломатії Святий Престол активно просуває духовні та культурні цінності, сприяючи міжрелігійному діалогу та культурному обміну. Ватикан використовує своє культурне багатство, зокрема через збереження і поширення культурної спадщини, щоб підсилити свої позиції у світовому співтоваристві. Як зазначає Дьюберрі, Ватикан у міжнародній діяльності використовує культурну дипломатію для просування міжкультурного діалогу,

що зміцнює його моральний авторитет і водночас служить основою для співпраці з іншими державами та релігійними спільнотами [49].

Моральний авторитет Святого Престолу підсилює його дипломатичні ініціативи та дозволяє впливати на глобальні процеси навіть за відсутності політичної чи економічної сили. Цей авторитет базується на довготривалій репутації Ватикану як захисника прав людини, миру і справедливості. Згідно з аналізом Воллера, Ватикан здатний формувати міжнародні стандарти у сферах, пов'язаних з правами людини та соціальною справедливістю, оскільки його позиції сприймаються як моральні орієнтири, що підсилюються через релігійний авторитет [136].

Дипломатія Святого Престолу спирається на принципи взаємоповаги, солідарності та зобов'язання перед людством. Його позиція в міжнародних організаціях є виразом етичного підходу до політики, де першочергове місце займають цінності, що мають на меті створення гармонійного і справедливого світу. Ватикан є надійним партнером для міжнародних організацій і держав, що прагнуть побудувати світ, заснований на принципах моралі та справедливості.

Дипломатична діяльність Ватикану ґрунтується на принципах миру, справедливості, захисту людської гідності та міжрелігійного діалогу. Основна мета Святого Престолу полягає у просуванні гуманітарних і моральних цінностей, які можуть служити основою для мирного співіснування між народами. У своїй дипломатії Ватикан відстоює універсальні принципи, які вимагають поваги до прав кожної людини та сприяють зменшенню напруженості між різними державами і релігійними громадами.

Зокрема, Ватикан орієнтується на захист слабших і знедолених, активно працюючи у сферах, що стосуються соціальної справедливості, екології та допомоги біженцям. Ватикан прагне використовувати свій моральний авторитет

для підтримки діалогу, спрямованого на мирне вирішення конфліктів і запобігання подальшій ескалації насильства. Таким чином, принципи та цілі його дипломатії мають на меті створити умови для більш гармонійного та стабільного світу, де панують взаємоповага та співпраця.

2.3. Інструменти та методи дипломатії Ватикану

Для міжнародної спільноти Святий Престол представляє собою центр Вселенської Католицької Церкви, на чолі якої перебуває Папа Римський. Незважаючи на унікальні особливості у здійсненні зовнішньої політики та дипломатичних відносин Святого Престолу, можна помітити істотну еволюцію та трансформацію його діяльності з часу завершення "холодної війни" і появи нового порядку денного в міжнародній політиці.

Святий Престол керує міжнародними відносинами, зберігаючи певні відмінні риси: церква активно використовується для досягнення зовнішньополітичних цілей на рівні з центральними органами управління та дипломатичними представництвами; основним завданням папських нунціїв є підтримка зв'язку між Папою Римським і єпископами з метою зміцнення єдності Церкви та сприяння миру; розвиток двосторонніх відносин між Святим Престолом і державами розглядається як другорядне завдання. Враховуючи релігійну правосуб'єктність Святого Престолу, одним із пріоритетних напрямків його зовнішньої політики є захист Католицької Церкви, а також прав і свобод людини. Згідно зі статтею 24 Латеранського договору 1929 року було визнано нейтральний статус Ватикану. Відповідно до цього, Святий Престол засуджує всі форми військового втручання та вирішення конфліктів або суперечок немирними методами, виступаючи як посередник лише з метою досягнення мирного вирішення конфлікту. Святий Престол виконує певну регулюючу функцію у різних сферах життя, зокрема в релігійній та гуманітарній.

На міжнародному рівні Святий Престол здійснює свою політику через три основні канали: 1) заходи, що проводяться Папою Римським (навчання, проповіді, апостольські подорожі до різних країн); 2) апостольська діяльність Державного Секретаріату, відповідального за зовнішню політику; 3) Папське Представництво за кордоном, яке забезпечує організацію щоденного перебування Папи при окремих церквах і державах.

Постбіполярний період міжнародних відносин у діяльності Святого Престолу представлений понтифікатами Івана Павла II, Бенедикта XVI та Франциска, які мають свої особливості у реалізації функціонального та територіального аспектів зовнішньої політики.

Слід зазначити, що Папа Іван Павло II активно підтримував процеси реформ у Східній Європі, що сприяли завершенню "холодної війни" і започаткували нову еру в міжнародних відносинах. Його політика була спрямована не лише на відновлення впливу Ватикану в католицьких країнах колишнього соціалістичного блоку, але й на зміцнення його позицій у цих державах.

Для міжнародної спільноти Святий Престол є не лише центром Вселенської Католицької Церкви під проводом Папи Римського, а й унікальним дипломатичним суб'єктом, який здійснює значний вплив на глобальну політику через власну систему цінностей та духовні принципи. Незважаючи на специфічний підхід до зовнішньої політики та дипломатичних відносин, роль Святого Престолу в міжнародних відносинах зазнала важливих змін після завершення "холодної війни" та формування нового порядку денного міжнародної політики.

Святий Престол проводить власну зовнішню політику з кількома характерними рисами. Зокрема, він активно використовує церковні структури

для досягнення зовнішньополітичних цілей, так само, як і центральні органи управління і дипломатичні місії. Основною місією папських нунціїв є підтримка тісного зв'язку між Папою Римським та єпископами з метою збереження єдності церкви та сприяння миру. На відміну від традиційних державних відносин, розвиток двосторонніх відносин між Святим Престолом і світськими державами є другорядною метою, а пріоритет надається захисту прав Католицької церкви, релігійної свободи та прав людини загалом. Особливе місце в дипломатії Святого Престолу займає нейтралітет, офіційно визнаний на підставі статті 24 Латеранського договору 1929 року, яка підтверджує незалежність і позаблоковий статус Ватикану.

У світлі нейтралітету Святий Престол рішуче засуджує будь-які форми військового втручання, вважаючи, що конфлікти та спори повинні вирішуватися виключно мирними засобами. Позиція Святого Престолу у цьому питанні має глибокий релігійний і моральний підхід, а його дипломатія спрямована на надання посередницьких послуг для мирного врегулювання конфліктів. Ватикан виступає своєрідним моральним регулятором, намагаючись впливати на міжнародну політику та громадську думку щодо релігійних, гуманітарних та соціальних питань, підтримуючи співіснування культур і релігій.

На міжнародному рівні Святий Престол реалізує свою дипломатичну політику через три основні канали. По-перше, через заходи, що здійснюються Папою Римським, які включають навчання, проповіді та апостольські поїздки до різних країн, спрямовані на зміцнення міжрелігійного діалогу та мирного співіснування. По-друге, через апостольські дії Державного Секретаріату, який відповідає за зовнішню політику Ватикану і реалізує стратегічні завдання Святого Престолу у світових справах. І, по-третє, через мережу Папських Представництв за кордоном, яка забезпечує функціонування дипломатичних місій Святого Престолу та організовує повсякденну взаємодію Папи з окремими церквами і державами, що зміцнює зв'язки між Католицькою церквою та світовою спільнотою.

У постбіполярний період міжнародних відносин, який розпочався після "холодної війни", зовнішня політика Святого Престолу пройшла через етапи понтифікатів Івана Павла II, Бенедикта XVI та Франциска. Кожен із цих Пап вніс певні інновації та особливості у зовнішньополітичну діяльність Ватикану. Іван Павло II, наприклад, активно підтримував процеси реформ та демократизації у Східній Європі, що стало важливим фактором завершення "холодної війни" та започаткувало нову еру у міжнародних відносинах. Його політика була спрямована не лише на відновлення впливу Ватикану в католицьких країнах колишнього соціалістичного блоку, але й на зміцнення його позицій, допомагаючи країнам регіону утвердити національну ідентичність і підтримати стабільний розвиток.

Територіальні пріоритети Святого Престолу також проявляються через поїздки Папи Римського до різних країн, які мають не лише релігійне, але й значне політичне значення. Ці візити є інструментом підтримки діалогу між народами, а також підкреслюють миротворчу місію Ватикану. У випадках конфліктних ситуацій або кризових регіонів, таких як Близький Схід, Папа Римський неодноразово закликав до відмови від насильства та мирного врегулювання проблем.

Комунікація відіграє важливу роль у дипломатичній діяльності Святого Престолу, сприяючи донесенню його моральних, духовних і політичних меседжів до світової спільноти. Ватикан використовує унікальні комунікаційні стратегії, які поєднують традиційні релігійні канали, офіційні дипломатичні заяви, а також сучасні медіа для розширення свого впливу. Папські енцикліки, звернення та проповіді є важливими інструментами, через які Ватикан передає своє бачення ключових глобальних проблем — таких як мир, захист прав людини, екологія та соціальна справедливість. Водночас дипломатія Ватикану ефективно використовує соціальні медіа, телевізійні трансляції та інші новітні технології, що дозволяє Святому Престолу комунікувати з багатомільйонною аудиторією в реальному часі, посилюючи його глобальний вплив.

Римська Католицька Церква, навіть у найважчі періоди своєї історії, активно вела дипломатичну діяльність. Папи або їхні делегати відігравали роль арбітрів не лише у церковних, а й у політичних справах. Високий авторитет і значення дипломатії Святого Престолу були такими значними, що папські представники завжди мали пріоритет перед світськими дипломатами при будь-якому королівському дворі [54].

На сьогоднішній день, дипломатичною та міжнародною діяльністю Святого Престолу займаються два підрозділи Державного Секретаріату Ватикану: другий відділ – Відділ у справах відносин з державами, який очолює єпископ Пол Річард Галлахер, та третій відділ – Відділ з питань дипломатичного персоналу Святого Престолу, який створений Папою Франциском 27 листопада 2017 року і перебуває під керівництвом архієпископа Яна Ромео Павловського [62].

Завдання обох відділів були чітко визначені у Апостольській Конституції “Pastor Bonus” 1988 року. До їхніх функцій входить налагодження та підтримання дипломатичних відносин з державами і міжнародними організаціями, укладання конкордатів, а також представництво Святого Престолу на міжнародних форумах та конференціях з питань, що мають публічний характер [70]. Діяльність Святого Престолу не обмежується лише релігійною сферою, а охоплює питання миру, прав людини, соціальної справедливості, що підтверджується його участю в організаціях ООН, зокрема в ЮНЕСКО, ВООЗ, ФАО та багатьох інших [86].

Наразі Святий Престол має дипломатичні відносини з понад 180 країнами світу. Зокрема, він підтримує особливі відносини з Європейським Союзом (з 1970 року), Суверенним військовим орденом Мальти (з 1930 року) та Палестиною (з 1994 року), демонструючи тим самим важливість своєї ролі на міжнародній арені [Permanent Observer Mission of the Holy See to the United

Nations, 2022, с. 12]. Усі посольства при Святому Престолі розташовані не у Ватикані, а на території Риму, що належить Італійській Республіці, через особливий статус Ватикану як релігійної держави [92].

Щороку на початку січня Папа Римський звертається до дипломатичного корпусу, акредитованого при Святому Престолі, з традиційною промовою. Ця подія слугує не лише нагодою окреслити зовнішньополітичні пріоритети Ватикану, а й звернути увагу на актуальні глобальні питання, як-от екологічні виклики, миротворчість, та права людини, що підкреслює гуманітарну місію Святого Престолу на міжнародній арені [54].

Таким чином, дипломатія Ватикану має унікальний, подвійний характер: вона поєднує в собі релігійні і світські аспекти, підтримуючи як інтереси Католицької Церкви, так і забезпечуючи внесок у світову стабільність і соціальну справедливість через участь у міжнародних організаціях та формування глобальної політики/

Дипломатична діяльність Ватикану відрізняється унікальним підходом, що поєднує релігійні, культурні та політичні інструменти для досягнення цілей миру, справедливості та співпраці на міжнародній арені. Завдяки широкому спектру методів — від миротворчих ініціатив до міжрелігійного діалогу та активної гуманітарної діяльності — Святий Престол не лише представляє інтереси Католицької церкви, але й виступає моральним авторитетом для всього світового співтовариства. Використовуючи комунікаційні стратегії, що охоплюють традиційні та сучасні медіа, Ватикан здатен впливати на глобальні процеси, досягаючи розуміння та підтримки своїх гуманітарних і моральних ініціатив.

2.4. Суб'єкти дипломатичної діяльності Ватикану.

Дипломатична діяльність Ватикану охоплює складну мережу взаємодій, в яких залучені різні актори, що представляють як духовні, так і політичні інтереси Святого Престолу. Кожен з цих суб'єктів виконує унікальну роль у реалізації зовнішньополітичних цілей Ватикану, спрямованих на зміцнення миру, захист прав людини та підтримку міжрелігійного діалогу. Від Папи Римського та Державного секретаріату до папських нунціїв і дипломатичних представників за кордоном, усі ці актори утворюють комплексну систему, яка дозволяє Святому Престолу брати участь у міжнародних відносинах та ефективно доносити свої моральні послання до світової спільноти. Розуміння ролі та функцій цих акторів є ключовим для розуміння особливостей і принципів дипломатії Ватикану.

У своїй статті Еліс Ен Аллен зазначає таких провідних акторів:

1) Кардинал П'єтро Паролін

Незалежно від вищезазначеного, одним із найвпливовіших дипломатів Ватикану є, і залишається, Державний секретар Ватикану, італійський кардинал П'єтро Паролін. Однак його значення в дипломатії не завжди полягає в тих аспектах, які можуть бути очевидними на перший погляд.

Паролін обіймає посаду державного секретаря Папи Франциска з жовтня 2013 року, тобто практично протягом усього понтифікату. Від початку свого служіння він був близьким довіреним особою Папи, а також одним із головних архітекторів політики Ватикану щодо Китаю, зокрема тимчасової угоди з Китаєм 2018 року стосовно призначення єпископів, яка викликала багато суперечок.

Проте з часом Папа Франциск дедалі рідше залучав Пароліна до ухвалення важливих рішень. Хоча він і залишив його на посаді, Франциск все частіше доручав ключові проекти та ініціативи своїм близьким соратникам, які перебувають поза традиційними структурами.

Однак Паролін продовжує залишатися активним і відвертим захисником зовнішньополітичних позицій Папи Франциска. Наприклад, коли Папа намагався дотримуватися нейтрального тону у своїх публічних висловлюваннях про конфлікт Ізраїлю з ХАМАСом, Паролін не був таким обережним і неодноразово виступав за двостороннє вирішення ізраїльсько-палестинського конфлікту. Нещодавно його розкритикувало посольство Ізраїлю при Святому Престолі за те, що він назвав відповідь Ізраїлю на атаку ХАМАСу в жовтні 2023 року "непропорційною". Ізраїль відповів на це, назвавши його зауваження "прикрими" (що в італійській мові перекладається як "ганебні").

Залишаючись одним із найвпливовіших представників Папи Франциска, Паролін продовжує мати вагомий авторитет у дипломатичній сфері Ватикану, і його слова завжди уважно сприймаються міжнародними партнерами.

До того ж, авторитет Пароліна значно зростає, оскільки його дедалі частіше розглядають як *rabile* — одного з можливих кандидатів на посаду Папи під час наступного конклаву. Його підтримують як помірковані, так і консервативні кола в Церкві, які бажають послідовності в керівництві Церкви, але, можливо, шукають більш передбачувану та врівноважену особу на посаді Папи.

2) Кардинал Маттео Дзуппі

Італійський кардинал Маттео Дзуппі, архієпископ Болоньї і голова потужної Конференції єпископів Італії, хоча й не входить формально до дипломатичного корпусу Ватикану, без сумніву, є одним із ключових діячів Святого Престолу у дипломатичній сфері.

Будучи давнім соратником Папи, Дзуппі ще в молодості, як священник, брав участь у перемовинах Ватикану щодо мирної угоди в Мозамбіку в 1992 році через Спільноту Сант'Еджидіо, релігійний рух, присвячений вирішенню соціальних питань і який бере участь у миротворчих зусиллях.

Дзуппі є членом Спільноти Сант'Еджідіо, яка є однією з улюблених ініціатив Папи Франциска серед нових церковних рухів, і минулого року Папа призначив його спеціальним посланцем для вивчення можливих шляхів врегулювання конфлікту між Україною та Росією.

Хоча Ватикан наразі не претендує на ключову роль посередника в цьому конфлікті, гуманітарні зусилля Дзуппі, такі як допомога у поверненні українських дітей, які були депортовані до Росії, стали значним досягненням.

Дзуппі дедалі більше сприймається як близький радник Папи Франциска з великим списком заслуг, що робить його привабливим кандидатом для багатьох представників Церкви, які прагнуть послідовності в наступному конклаві. Його висловлювання часто сприймаються як відображення справжніх думок Папи.

3) Кардинал Крістоф П'єр

Французькому кардиналу Крістофу П'єру вже 78 років, що на три роки перевищує традиційний вік виходу на пенсію для кардиналів та єпископів, але він продовжує служити апостольським нунцієм у США. У вересні минулого року Папа Франциск удостоїв його звання кардинала, що робить його одним із небагатьох нунціїв, які мають цей статус.

П'єр обіймає посаду нунція у США з 2016 року, де виконує складне завдання — бути мостом між прогресивним підходом Ватикану Папи Франциска та Сполученими Штатами, де деякі консервативні католики відчують дискомфорт стосовно багатьох його рішень.

Не секрет, що Папа Франциск має певні застереження щодо Сполучених Штатів. Він часто критикує ринковий капіталізм, наголошує на негативних наслідках високого рівня викидів вуглецю з боку США та іноді різко коментує американських критиків, називаючи їх "реакціонерами".

П'єр підкреслює, що немає глибокого розколу між Франциском і Американською церквою, запевняючи, що Папа любить Сполучені Штати, і пояснює будь-які розбіжності більш широкими суспільними поляризаціями.

Проте очевидно, що деякі з найгучніших критиків Франциска походять саме з США, і тому донесення його послання до скептично налаштованої американської церкви, яка має великий фінансовий та політичний вплив, є делікатним завданням, з яким П'єр добре справляється. Це принесло йому червоний капелюх і статус потенційного кандидата на папський престол для тих, хто підтримує спадкоємність у Церкві.

4) Кардинал Стівен Чоу

Одним із головних напрямків зовнішньої політики Папи Франциска з самого початку його понтифікату було налагодження відносин Ватикану з Китаєм.

Крім підтримки суперечливої угоди з Китаєм 2018 року щодо призначення єпископів, Папа неодноразово робив тактовні, але важливі заяви, зокрема під час свого візиту до Монголії у вересні минулого року, коли він високо відгукнувся про "благородний китайський народ".

Через відсутність офіційної дипломатичної присутності Ватикану в материковому Китаї, його представником у контактах із китайською владою є кардинал Стівен Чоу, єзуїт і єпископ Гонконгу.

Хоча Чоу формально не є частиною дипломатичного корпусу Ватикану, він відповідає за розвиток одного з найважливіших зовнішньополітичних напрямків цього понтифікату, намагаючись зробити Гонконг "містком" між Китаєм і Ватиканом.

У квітні цього року Чоу здійснив історичний візит до Пекіна, а в листопаді прийняв архієпископа Пекіна Лі Шаня в Гонконзі. Він сподівається, що такі

візити стануть регулярними і сприятимуть зміцненню відносин між церквами обох країн.

Очікується, що Китай залишатиметься ключовим напрямком зовнішньої політики Папи Франциска, а це означає, що Чоу відіграватиме важливу роль, поки він обіймає посаду єпископа Гонконгу.

5) Кардинал Маріо Зенарі

Італійський кардинал Маріо Зенарі, апостольський нунцій у Сирії, дещо відійшов від уваги у медіа за останні роки, проте залишається одним із найвпливовіших представників Церкви у регіоні.

Призначений Папою Бенедиктом XVI у 2008 році, Зенарі перебував у Сирії протягом усєї катастрофічної громадянської війни, яка почалася в 2011 році і досі призводить до великих страждань для населення.

У 2016 році Папа Франциск призначив його кардиналом, коли сирійський конфлікт викликав значний міжнародний інтерес. Нині Зенарі є однією з найбільш авторитетних осіб Ватикану з питань Близького Сходу, а для багатьох сирійців, що постраждали, він символізує надію.

Зенарі є одним із найвідоміших дипломатів, які закликають до скасування міжнародних санкцій проти Сирії і є одним із найбільших прихильників відновлення країни та збору коштів на ці цілі.

Кардинал продовжує подорожувати світом і виступати на різних заходах, піднімаючи питання про ситуацію в Сирії, і залишається ключовою фігурою для Папи Франциска та Ватикану у питаннях політики на Близькому Сході.

Обрання аргентинця, який прийняв ім'я Папа Франциск, стало стратегічним кроком для церкви, яка втрачала моральний авторитет і підтримку мирян через низку випадків сексуального насильства. Відомий своєю щирістю, співчуттям і вмінням знаходити контакт із простими людьми, Папа Франциск швидко став обличчям нової Католицької церкви, яку широко висвітлювали

світові ЗМІ. Незабаром Папа розпочав серію високопрофільних міжнародних візитів, спрямованих на залучення іноземної аудиторії та поліпшення іміджу Католицької церкви.

Традиційні дослідження у сфері зв'язків з громадськістю часто розглядають управління відносинами як центральне поняття для вивчення. Утім, останні дослідження намагаються розширити ці рамки, зосереджуючись на критичних аспектах, які впливають на зв'язки з громадськістю, таких як розподіл влади, взаємодія між елітами, традиційними медіа та громадськістю, а також соціологічних аспектах, які пояснюють значущість зв'язків з громадськістю в суспільстві.

У цьому дослідженні було проаналізовано основні промови Папи для іноземної аудиторії. Враховуючи подвійну функцію Папи як лідера суверенної держави — Святого Престолу — та католицької віри, його глобальна діяльність розглядається у контексті стратегічного наративу та залучення глобальної аудиторії як форми публічної дипломатії.

Протягом останніх десятиліть кількість академічних досліджень публічної дипломатії зростає. Публічна дипломатія зосереджена на спробах урядів вибудувати та підтримувати позитивні відносини з іноземними громадянами для досягнення своїх цілей у зовнішній політиці. У традиційних дослідженнях з публічної дипломатії розглядаються такі тактики, як освітні та культурні обміни, програми з навчання мовам. Нещодавні дослідження також висвітлюють використання урядами платформ мас-медіа для просування своєї «м'якої сили» та заручення підтримкою своєї зовнішньої політики серед глобальної аудиторії. Проте в цьому напрямі бракує досліджень щодо офіційних візитів глав держав як інструменту публічної дипломатії.

У цьому дослідженні зосереджено увагу на глобальних зусиллях Католицької церкви з налагодження відносин з католиками та некатоликами через міжнародні поїздки Папи та його контакти з іноземними громадянами. Варто зазначити, що Папа виконує функцію глави Католицької церкви,

глобальної інституції, яка одночасно є католицькою вірою і суверенною державою — Святим Престолом.

Католицька церква, завдяки своєму подвійному статусу як релігійної інституції та суверенної держави (Святого Престолу), є унікальним і впливовим актором на дипломатичній арені. Обрання Папи Франциска — першого неєвропейського понтифіка, відомого своєю автентичністю та здатністю знаходити контакт з широкою аудиторією, — стало стратегічним кроком до перезавантаження іміджу церкви. Завдяки особистому впливу Папи та використанню міжнародних візитів, церква активно вибудовує відносини з іноземними громадянами й зміцнює свій моральний авторитет. Така публічна дипломатія Католицької церкви спрямована на відновлення довіри та зміцнення її позицій не лише серед католиків, а й серед представників інших віросповідань, що дозволяє церкві виступати важливим гравцем у глобальному політичному і соціальному контексті.

Дипломатія Ватикану є унікальним явищем у сучасній міжнародній політиці, що відзначається багатогранністю та різнобічністю своїх інструментів і підходів. Як невелика суверенна держава, Святий Престол здійснює зовнішню політику, яка ґрунтується на глибоких моральних та релігійних принципах, водночас зберігаючи активну позицію на міжнародній арені та використовуючи вплив, що має значний резонанс у світовому суспільстві. Роль Ватикану полягає не лише у захисті інтересів Католицької церкви, але й у формуванні нової моделі дипломатії, яка охоплює питання миру, прав людини, соціальної справедливості та міжрелігійного діалогу.

Значення дипломатії Ватикану зростає в сучасному світі, де багато країн прагнуть досягати своїх цілей військовим чи економічним тиском. На противагу цьому, Святий Престол пропонує підхід, заснований на етиці та моральних принципах, віддаючи перевагу діалогу, мирним переговорам та духовному авторитету. Протягом останніх десятиліть, починаючи з понтифікату Івана Павла II і до сьогоднішнього часу з Папою Франциском, дипломатія Ватикану

демонструє відкритість до змін та адаптацію до нових реалій. Ці зміни проявляються у розширенні тематики дипломатичних ініціатив Святого Престолу: від питань соціальної нерівності до екологічних криз та захисту прав релігійних меншин.

У рамках своєї зовнішньої політики Ватикан активно застосовує широкий набір інструментів і методів, спрямованих на досягнення миру та гармонії у світі. Папські енцикліки, офіційні звернення, апостольські подорожі та численні зустрічі з політичними й релігійними лідерами є важливими засобами, через які Святий Престол доносить своє бачення глобальних проблем та пропонує шляхи їх вирішення. Крім того, велика увага приділяється міжрелігійному діалогу, в якому Ватикан виступає як посередник, створюючи простір для толерантності та співпраці між різними релігіями, що особливо важливо у сучасному багатокультурному світі.

Серед акторів, залучених до дипломатії Ватикану, важливу роль відіграють такі фігури, як Державний секретар Ватикану та апостольські нунції, які виконують функції посередників та представників Святого Престолу в різних країнах. Крім того, значний внесок роблять ключові кардинали, які, не будучи офіційно частиною дипломатичного корпусу, активно беруть участь у важливих миротворчих та гуманітарних ініціативах, часто у зонах конфліктів чи соціальних криз. Завдяки своїм представникам, Ватикан посилює свій вплив на глобальні процеси, зберігаючи при цьому незалежність та нейтралітет у конфліктах.

Дипломатія Ватикану також демонструє гнучкість у питаннях, пов'язаних із зміною пріоритетів зовнішньої політики та впровадженням інноваційних підходів. Наприклад, нинішній фокус на Китаї та регіонах, де релігійні та етнічні суперечності є загрозою для стабільності, підкреслює прагнення Ватикану розширити сферу свого впливу, не втрачаючи при цьому своїх моральних принципів. Кардинали, залучені до цих ініціатив, відіграють важливу роль у

налагодженні комунікацій та реалізації довгострокових миротворчих стратегій, особливо в таких складних регіонах, як Близький Схід, Східна Європа та Азія.

Таким чином, дипломатія Ватикану, хоча і зосереджена на захисті інтересів Католицької церкви, виходить далеко за рамки церковної діяльності, сприяючи миру, співпраці та захисту прав людини на глобальному рівні. Вона має важливий вплив на міжнародні відносини, пропонуючи альтернативну модель дипломатії, засновану на етичних принципах і довірі. Завдяки своїй багатогранності, гнучкості та здатності до адаптації, дипломатія Ватикану залишається одним з найважливіших суб'єктів на міжнародній арені, що робить Святий Престол унікальним моральним і політичним гравцем у сучасному світі.

Розділ 3: Основні напрями та перспективи дипломатичної діяльності Ватикану

3.1. Відносини Ватикану з державами світу.

Дипломатичні відносини Ватикану зі світовими державами є унікальним явищем, яке відрізняє Святій Престол від інших суб'єктів міжнародного права. Як релігійна держава, Ватикан має не тільки суверенний статус, але й особливу релігійну та моральну роль, що надає його дипломатії особливого значення. Ватикан встановлює відносини з державами для сприяння миру, гуманітарної допомоги, захисту прав людини та підтримки релігійної свободи у всьому світі.

Розпочинаючи ще з часів середньовіччя, дипломатія Ватикану еволюціонувала і пристосовувалась до мінливих політичних реалій. Зокрема, завершення "холодної війни" та поява нових глобальних викликів, таких як зростання секуляризації, ескалація міжрелігійних конфліктів та поглиблення соціальної нерівності, значно вплинули на напрями його дипломатичної діяльності. Сьогодні Ватикан підтримує дипломатичні відносини з понад 180 країнами світу, що робить його потужним актором міжнародної політики, незважаючи на невелику територію та обмежені ресурси.

У своїй дипломатичній діяльності Ватикан орієнтується на моральні та етичні принципи, активно використовуючи м'яку силу для досягнення своїх цілей. Апостольські нунції, які є дипломатичними представниками Святого Престолу, відіграють значну роль у підтримці двосторонніх відносин, зокрема сприяючи миротворчій діяльності та підтримці соціальної справедливості. Крім того, Папа Римський як головна особа Ватикану регулярно звертається до світових лідерів і міжнародної спільноти із закликами до миру та захисту людської гідності.

Сучасні дипломатичні відносини Ватикану відображають стратегічні пріоритети Святого Престолу, серед яких — просування релігійної свободи, боротьба з бідністю, допомога жертвам конфліктів, захист екології та

пропагування мирного співіснування між культурами та релігіями. Такий підхід робить Ватикан унікальним міжнародним гравцем, який формує такий порядок денний, що нерідко виходить за рамки політичних інтересів та зосереджується на базових людських цінностях. Його зовнішня політика базується на принципах, що знаходять відгук серед мільйонів католиків та представників інших релігій по всьому світу, забезпечуючи глобальну підтримку та підвищуючи вагомість дипломатії Святого Престолу.

Таким чином, вивчення дипломатичних відносин Ватикану з державами світу є важливим аспектом, який дозволяє зрозуміти не тільки структуру і функціонування дипломатичних відносин Святого Престолу, але й ширший вплив Ватикану на сучасні міжнародні відносини та формування глобальної моральної ідеології.

Святий Престол підтримує офіційні дипломатичні відносини з 185 державами та міжнародними організаціями, включаючи Республіку Вірменія . Хоча Ватикан є частиною Святого Престолу, Святий Престол не є тим самим, що Ватиканська держава. Святий Престол виступає як всесвітній уряд Католицької Церкви, що розміщується у Ватиканській державі — суверенній, незалежній території площею 0,44 квадратних кілометрів. Папа Франциск очолює як Ватиканську державу, так і Святий Престол. Святий Престол діє та висловлюється від імені всієї Католицької Церкви. Він визнаний у міжнародному праві як суверенний юридичний суб'єкт, історія якого бере свій початок з раннього християнства. Посли з усього світу офіційно акредитовані при Святому Престолі, а не при Ватиканській державі. Представники Папи або Апостольські Нунції (Посли) офіційно акредитовані при державах і міжнародних організаціях, будучи офіційними представниками Святого Престолу.

Як суверенний суб'єкт, Святий Престол бере активну участь на світовій арені, і Папа Франциск є одним із найвпливовіших моральних голосів у світі. Святий Престол представляє Католицьку Церкву, яка є глобальною релігійною

інституцією з понад 1,4 мільярдами вірян (понад 17,5% світового населення); вона присутня в кожному куточку планети через свою мережу із 500 000 священників, 800 000 черниць та 219 655 парафій. Святий Престол має привілейований статус співрозмовника з двома іншими авраамічними релігіями — ісламом та юдаїзмом.

Внесок Папи Франциска у міжнародні питання має важливе значення для всіх держав. Святий Престол є однією з найстаріших, найбільших і посправжньому глобальних інституцій у світі, цінним джерелом інформації для акредитованих посольств. Папа Франциск часто висвітлює безліч тем, над якими працюють Святий Престол і міжнародне співтовариство держав: мир, людська гідність, соціальна справедливість, демократія та навколишнє середовище, щоб згадати лише деякі. Упродовж останніх років Святий Престол зробив внесок у міжнародні питання, такі як мирний процес між Чилі та Аргентиною в конфлікті за острови Бігль, у мирний процес у Північній Ірландії та у перехідний період у Центральній і Східній Європі після падіння «залізної завіси», щоб назвати кілька прикладів. Королева Єлизавета, старша державна діячка світу, заявила: "... ми глибоко цінуємо участь Святого Престолу ... у падінні тоталітарних режимів по всій Центральній і Східній Європі, що забезпечило більшу свободу для сотень мільйонів людей. Святий Престол продовжує відігравати важливу роль у міжнародних питаннях, підтримуючи мир і розвиток та вирішуючи загальні проблеми, такі як бідність і зміна клімату» .

Папи, включаючи Папу Франциска, протягом століть були провідними світовими діячами у захисті людської гідності та солідарності з бідними та знедоленими. Папа Франциск закликав до "нових підходів" для поліпшення людських умов у багатьох важливих сферах, таких як свобода віросповідання, якість життя, створення робочих місць, освіта, підтримка сімей, допомога біженцям і мігрантам, особливо переслідуваним. Він також закликав до забезпечення базової медичної допомоги, подолання бідності, захисту довкілля та роззброєння.

Дипломатія Святого Престолу надає голос тим, хто не має змоги його висловити, і підкреслює важливість моральних цінностей у міжнародному порядку денному держав.

Дипломатія Святого Престолу займає особливе місце у світовій спільноті, втілюючи моральну й духовну силу Католицької Церкви на міжнародній арені. Через своїх представників та особисто Папу Римського, Ватикан просуває такі цінності, як мир, соціальна справедливість, захист прав людини та підтримка екологічних ініціатив. Маючи понад 1,4 мільярда вірян, Святий Престол не лише захищає інтереси Католицької Церкви, а й виконує унікальну роль морального авторитета, підтримуючи діалог між народами та релігіями. Ватикан залишається потужним гравцем, здатним впливати на глобальну політику, захищаючи фундаментальні цінності та надаючи голос тим, хто його потребує, що робить його незамінним учасником у формуванні більш мирного та справедливого світу.

Дипломатія Святого Престолу має надзвичайно тривалу історію. Спільно з деякими європейськими державами Святий Престол розробляв моделі взаємин між державами. Апостольські нунції, які були папськими представниками до італійських держав у XV столітті, започаткували посаду посла, тобто постійного представника при главі держави. Першим французьким послом у Папи Римського став у 1463 році король Людовік XI. У 1701 році була заснована Папська церковна академія, яка діє і сьогодні. Її ще називають «школою нунціїв», адже вона готує священників для дипломатичної служби у «другому відділі» Державного секретаріату, який є міністерством закордонних справ Святого Престолу. Тут навчалися Папи Пій XII, Іван XXIII та Павло VI, а також кілька державних секретарів. Така увага Святого Престолу до підготовки дипломатів підкреслює вагомість, яку він надає дипломатії.

Інтерес Святого Престолу охоплює не лише традиційно католицькі країни. У 1805 році Пруссія стала першою протестантською державою, яка

прийняла посла, барона фон Гумбольдта, а у 1942 році Японія стала першою нехристиянською державою, яка зробила те ж саме. У обох випадках ці відносини встановлювались у період конфліктів, які спонукали ці уряди звернутися до понтифікального Риму для діалогу.

Святий Престол відрізняється від інших держав. На відміну від них, він не захищає світські чи матеріальні інтереси, оскільки його цілі мають релігійний характер або спрямовані на захист католицьких громад по всьому світу. Його юридична природа є унікальною. Як зазначив Жоель-Бенуа д'Оноріо, Святий Престол є «єдиним випадком суб'єкта міжнародного права, що спеціально переслідує релігійні та моральні цілі». Він також відзначив, що статус Святого Престолу «можна пояснити лише його роллю вищої влади Католицької Церкви».

Тоді як інші держави визначають свою суверенність на основі території та населення, суверенітет Святого Престолу реалізується виключно у духовній сфері над 1,3 мільярдами католиків. Він повністю вільний від будь-якої територіальної бази. Після 1870 року, коли папські держави припинили своє існування, наступні Папи залишилися без території, але продовжували користуватися дипломатичними привілеями як юридично суверенні суб'єкти. За цей період кількість держав, акредитованих при Папі, зросла з шістнадцяти до двадцяти дев'яти.

Створення Ватиканської держави Латеранським договором, підписаним 11 лютого 1929 року, стало видимим підтвердженням незалежності Святого Престолу щодо Італії та всіх інших держав. Ватикан виступає лише як символ суверенітету Святого Престолу; його існування не є основою суверенітету і не є необхідним для нього. Папа є одночасно главою Католицької Церкви, визнаної на міжнародному рівні як суверенний суб'єкт під назвою Святий Престол, і главою Ватиканської держави, яка не має міжнародного статусу. Даг Хаммаршельд, Генеральний секретар ООН з 1953 по 1961 роки, підсумував це,

сказавши: «Коли я прошу аудієнції у Ватикану, я йду не до короля Ватикану, а до глави Католицької Церкви».

Ще однією унікальною рисою є те, що Святий Престол є єдиним міжнародним юридичним суверенним суб'єктом, який добровільно обмежив свою здатність діяти. У статті 24 Латеранського договору Святий Престол заявив, що «бажає не брати участі і не братиме участі в жодних світських суперечках між іншими державами та в міжнародних конгресах, скликаних для вирішення таких питань». Це підкреслює його неупередженість, яка узгоджується з його духовною місією. Святий Престол утримується від зайняття позицій у конфліктах між державами, і жодна з них не може очікувати на моральну чи матеріальну підтримку з його боку. Як сказав Павло VI, Святий Престол визнає «абсолютний пріоритет права у відносинах між людьми та народами».

Однак бажання залишатися неупередженим не заважає Святому Престолу втручатися, коли його просять надати послуги доброї волі або посередництва. Серед таких випадків — посередництво між Аргентиною та Чилі для врегулювання суперечки щодо кордону у протоці Бігль, завершене підписанням угоди 18 жовтня 1984 року, та допомога у нормалізації відносин між США і Кубою.

Сьогодні Апостольський Престол здійснює універсальну дипломатичну діяльність. Сто вісімдесят чотири держави мають з ним офіційні відносини. За понтифікату Папи Івана Павла II кількість цих визнань значно зросла, і ця тенденція триває досі. У 1980-х роках Сполучене Королівство, США та СРСР були серед найбільших держав, які встановили дипломатичні відносини з Ватиканом. Лише п'ятнадцять країн не визнають Святий Престол, серед них Китай, Саудівська Аравія, В'єтнам і Північна Корея. Деякі з них, однак, підтримують неофіційні контакти. Король Саудівської Аравії Абдалла відвідав Папу у листопаді 2007 року, а Святий Престол є спостерігачем у

Міжнародному центрі міжрелігійного та міжкультурного діалогу, заснованому в 2012 році в Відні Саудівською Аравією, Австрією та Іспанією.

Святий Престол є членом сорока п'яти міжнародних організацій. З 1964 року він представлений в ООН як держава-спостерігач, що не є членом. Зазвичай Святий Престол отримує статус спостерігача, щоб не брати участь у голосуваннях. Зараз він також залучений до регіональних інституцій. У 1973 році він вперше взяв участь у великій міжнародній конференції, приєднавшись до НБСЄ, яка пізніше перетворилась на ОБСЄ (Організація з безпеки і співробітництва в Європі). З 2013 року Святий Престол є спостерігачем в ЕКОВАС (Економічне співтовариство західноафриканських держав).

Дипломатичний корпус Святого Престолу славиться своєю професійністю та ефективністю. Це елітний орган серед понтифікальних установ, хоча його персонал обмежений: близько п'ятдесяти представників належать до «другого відділу» Державного секретаріату, відповідального за дипломатичні питання, плюс деякі представники з «першого відділу», що контролюють внутрішні справи Церкви у різних країнах і відіграють роль у зовнішній політиці Святого Престолу. Міжнародне представництво значно розширилось і включає близько ста нунціатур або легацій. На відміну від послів, нунції не відкликаються навіть у разі небезпеки. Під час воєн в Іраку (1990–1991, 2003–2011) та війни в Сирії з 2011 року вони продовжували служіння, іноді ціною власного життя, як у випадку з Бурунді у 2003 році, і часто є єдиним джерелом дипломатичної інформації в зонах конфліктів.

Державний секретаріат, який очолює державний секретар та заступник з питань зв'язків з державами, що відповідає міністерствам закордонних справ інших країн, має короткий ланцюг командування, що дозволяє співробітникам працювати злагоджено. Він виконує прямі вказівки Святішого Отця, які передаються через державного секретаря. Ватиканські дипломати, маючи значний досвід, здобутий у різних куточках світу, добре орієнтуються у різних культурних контекстах. Проте Державний секретаріат інколи діє повільно або

не встигає скористатися ситуацією, частково через те, що його пріоритети відрізняються від дипломатії інших держав. Однак він здатен діяти рішуче, що видно з прикладів дій Папи Івана Павла II або Папи Франциска. Хоча офіційною мовою дипломатії Ватикану залишається французька, у щоденній роботі використовується італійська.

Римські дикастерії також заслуговують на увагу; деякі з них працюють на міжнародному рівні, координуючи благодійну та гуманітарну діяльність, сприяючи міжрелігійному діалогу, пропагуючи Євангеліє або встановлюючи відносини з іншими християнськими віросповіданнями. Наприклад, Конгрегація у справах Східних Церков відстежує відносини Церков, пов'язаних із Римом, у слов'янському, мусульманському та індійському світах. Римські дикастерії надають важливу інформацію з місць подій та мають у своєму розпорядженні значні ресурси, такі як мережа Caritas (у Франції — Secours Catholique).

Святий Престол також спирається на місцеві мережі Католицької Церкви по всьому світу. Єпархії, парафії, університети, школи, лікарні, диспансери, чернечі ордени, благодійні асоціації та католицькі НУО мають великий вплив та надають точну інформацію щодо ситуацій та лідерів. Жодна країна не має такої мережі на місцях. Інформація, яку іноді має лише Святий Престол, робить його цінним партнером для дипломатичних відомств, що було яскраво продемонстровано витоками WikiLeaks, які підкреслили важливість, яку США надають цьому партнерству.

Відносини Святого Престолу з державами світу мають глибокий історичний корінь та особливий характер, що виокремлює їх серед дипломатичних взаємодій інших країн. Як суверенний суб'єкт, Ватикан поєднує духовне лідерство та політичну нейтральність, пропонуючи альтернативний формат зовнішньої політики, який базується на моральних і релігійних принципах. Невелика за площею та кількістю населення держава, Святий Престол використовує свій вплив для підтримки миру, соціальної справедливості,

захисту прав людини та релігійної свободи, що робить його вагомим гравцем на міжнародній арені, попри відсутність економічної чи військової потужності.

Починаючи від часів середньовіччя, Ватикан поступово формував дипломатичні взаємини з державами, а його система апостольських нунціїв стала прототипом для сучасної дипломатичної служби. Згодом, завдяки створенню Папської церковної академії, Святий Престол розвинув професійну підготовку своїх дипломатів, що дозволяє йому ефективно функціонувати на глобальній арені, будуючи партнерські відносини з різними країнами, незалежно від їх релігійних чи політичних особливостей.

Унікальність дипломатії Ватикану полягає також у здатності підтримувати контакти з країнами, які мають різні політичні системи та культурні традиції. Наприклад, Святий Престол налагодив дипломатичні зв'язки з такими країнами, як Японія і Пруссія, у період конфліктів, що свідчить про його прагнення до побудови діалогу та миротворчої ролі навіть у складних геополітичних умовах. У ХХ столітті, з підписанням Латеранських угод, які визначили юридичний статус Ватикану, Святий Престол остаточно закріпив свою незалежність та статус нейтрального посередника, який не бере участі у світських конфліктах, що дозволяє йому надавати послуги посередництва та підтримки на благо міжнародної спільноти.

Дипломатія Святого Престолу має також великий гуманітарний потенціал. Апостольські нунції часто залишаються на своїх посадах у зонах конфліктів, де стають єдиним джерелом інформації для міжнародної спільноти. Через мережу єпархій, парафій та благодійних організацій, Ватикан підтримує місцеві громади, надаючи допомогу та збираючи інформацію про місцеві потреби та конфлікти. Таке широке представництво робить Святий Престол важливим джерелом для дипломатів інших країн та ключовим партнером у міжнародних гуманітарних ініціативах.

Таким чином, дипломатичні відносини Ватикану з державами світу мають комплексний та багатогранний характер, який вимагає поєднання релігійного

авторитету та політичної гнучкості. Святій Престол не тільки представляє інтереси Католицької Церкви, але й виступає активним учасником у вирішенні глобальних проблем, таких як захист прав людини, соціальна справедливість, підтримка релігійної свободи, мир та екологічна відповідальність. Його діяльність охоплює широке коло питань, і завдяки своїй унікальній позиції та підходу до зовнішньої політики, Ватикан залишається важливим міжнародним гравцем, який сприяє моральному та духовному зміцненню міжнародного порядку.

3.2. Особливості дипломатичних відносин Ватикану з Україною

Роль Ватикану у підтримці миру в Україні є унікальним та важливим аспектом сучасної міжнародної дипломатії. Святий Престол, як духовний центр Католицької Церкви та глобальний моральний авторитет, прагне захисту людської гідності, миру та соціальної справедливості. На тлі російсько-українського конфлікту, який розпочався у 2014 році і перейшов у повномасштабну фазу в 2022 році, Ватикан послідовно демонструє своє прагнення до мирного врегулювання. Його активна позиція, зокрема заклики Папи Франциска до припинення бойових дій та підтримка гуманітарних ініціатив, свідчать про прагнення Ватикану виступати на захист постраждалих і сприяти діалогу між сторонами конфлікту.

Святий Престол не має військової чи економічної потужності, як інші держави, але використовує свій значний моральний вплив та дипломатичний авторитет для досягнення миру. Папа Франциск регулярно закликає міжнародну спільноту до солідарності з українським народом, наголошуючи на важливості співчуття та збереження людяності в умовах війни. Крім того, його участь у миротворчих ініціативах, а також пропозиції допомоги у переговорах свідчать про готовність Ватикану сприяти мирному процесу.

Таким чином, Святий Престол через дипломатію, гуманітарну підтримку та активні заклики до миру прагне сприяти стабілізації ситуації в Україні та допомогти у відновленні справедливого миру, заснованого на повазі до прав кожної людини.

Якщо відсилатися на статтю Тетяни Горпинюк Через свій духовний і моральний авторитет інститут Папи Римського має широкий спектр обов'язків, що стають складнішими в умовах сучасних руйнівних викликів. Вплив глобалізації у поєднанні з гегемоністською політикою створює загрозу для традиційних вчень Святого Престолу про мирне співіснування.

Особистість Папи Римського характеризується невпинним прагненням захистити християн католицького віросповідання та запобігти їхнім стражданям. Завдяки значній кількості католиків і греко-католиків в Україні, вона завжди була у центрі уваги католицької Церкви. Конфесійний склад населення впливає на міждержавний діалог і розвиток зв'язків між Україною та Святим Престолом, які тісно співпрацюють задля миру в Україні. Попри численні офіційні зустрічі з обох сторін, відносини Святого Престолу та України завжди потребували глибшої співпраці. Поворотним моментом стала агресія Росії на територію України у 2014, а потім і у 2022 році. Це посилює значення католиків у регіоні, адже майбутнє католицизму у Східній Європі залежить від подальшого розвитку російсько-українського конфлікту.

Позиція Папи Франциска щодо російсько-української війни 2022 року викликала обговорення серед академічної спільноти. На початку вторгнення Росії він демонстрував стриманість у своїх заявах. Це відповідає традиційній політиці Ватикану, який намагається залишатися нейтральним у конфліктах, виступаючи миротворчим посередником.

Як і його попередники, Папа Франциск дотримується принципу Ватикану «не називати агресора» та уникає слова «війна», що спричинило критику. Його риторика обмежується згадками про «трагедію» та засудженням війни. Хоча такі формулювання можна вважати надмірно дипломатичними і навіть пасивними,

вони відображають прагнення Папи та Святого Престолу зберегти можливість для подальшої миротворчої ролі у переговорах.

Іноді висловлювання та ініціативи Папи Франциска викликають неоднозначні реакції. Наприклад, 15 квітня 2022 року на Страсну п'ятницю було запропоновано, щоб українка та росіянка разом несли хрест. Папа вважав, що такий жест об'єднання підкреслить потребу людей єднатися заради припинення конфлікту. Це викликало значну критику й сумніви у миротворчих намірах Святого Престолу.

Завдяки зверненням українських дипломатів у Ватикані формат події було змінено. Початковий задум Хресної дороги, що мав включати окремі читання про «біль та дружбу двох народів», був скорочений до лише одного уривку та часу для роздумів. Це перший подібний випадок у практиці Ватикану, що свідчить про його готовність до гнучкості у питаннях дипломатії.

Особливу критику викликала заява Папи Франциска про провокаційний вплив деяких держав, які нібито спричинили російське вторгнення. У своєму інтерв'ю журналу «La Civiltà Cattolica» від 3 травня 2022 року Франциск, засудивши «жорстокість» російських військ, посилався на зустріч із главою держави, який висловив занепокоєння швидким розширенням НАТО. Папа зазначив, що це викликало реакцію Росії, що призвело до дискусій щодо його ставлення до західного впливу. Виникають два можливих висновки: 1) риторика Папи іноді має антизахідний характер, що може пояснюватися його неєвропейським походженням; 2) риторика про проксі-війну надає Україні роль інструмента у грі великих держав, таких як США.

На День Незалежності України 24 серпня 2022 року Папа Франциск у своєму зверненні згадав про смерть Дар'ї Дугіної під час теракту в Росії, назвавши її «невинною жертвою війни». Це висловлювання було сприйняте як абсурдне, адже Дугіна активно підтримувала війну Росії проти України. Це показує антропологічну концепцію Франциска, який зрівнює жертв і агресорів, наголошуючи на цінності людського життя, незалежно від її ролі у війні.

Суперечливими були також висловлювання Папи в інтерв'ю 11 листопада 2022 року, коли він знову підкреслив значення «мостів для примирення» між народами. Він вказав на «велику російську культуру» і наголосив на збереженні каналів комунікації з Росією. Це підходить до концепції Папи про толерантність до «російського гуманізму» та відображає його прагнення залишити відкриті двері для мирного діалогу.

Папа Франциск часто звертається до великої кількості християн у Росії як до можливого елемента майбутнього діалогу. Підтвердженням цього є його бажання відвідати Москву, щоб обговорити ситуацію в Україні та сприяти мирному процесу. Ця політика інколи викликає суперечки з обох боків, і в листопаді 2022 року Папа зазначив, що деякі нації, такі як чеченці та буряти, демонструють «наджорстокість» у війні. У цьому контексті він відзначив етнічну структуру російських військ, що також спричинило обговорення.

Незважаючи на критику, не можна заперечувати, що Святий Престол здійснив певну еволюцію в розумінні ситуації в Україні та реагуванні на неї. Перший жест Папи Франциска, коли він 25 лютого 2022 року особисто відвідав російського посла в Римі, став безпрецедентним кроком для Святого Престолу. Він прагнув отримати пояснення ситуації та закликав до припинення бойових дій. Папа також тричі закликав російську владу організувати гуманітарні коридори, але ці прохання залишилися без відповіді.

Звернення до українців Папа здійснює через різні медіа-канали, включаючи Twitter, де він використовує хештеги #Peace, #Ukraine, #PrayTogether. 20 березня 2022 року він вперше опублікував звернення українською мовою, закликаючи пам'ятати про страждання народу України та не звикати до війни. Відданість справі миру підтвердилася під час посвячення України, Росії та всього світу Непорочному Серцю Марії 25 березня 2022 року.

На початку квітня Папа засудив жорстокість у Бучі, назвавши її «жахливим насильством щодо цивільних осіб», і підняв прапор із цього міста як знак солідарності. Він також звернувся до патріарха Кирила, закликавши його

говорити мовою Ісуса, а не політики. Їхня запланована зустріч була відкладена, щоб уникнути неправильного розуміння з боку громадськості.

Важливим моментом став вихід комюніке 3 серпня 2022 року, де Папа Франциск офіційно назвав Росію агресором. Також під час інтерв'ю на шляху з Бахрейну він пояснив, що його непряма риторика про Володимира Путіна обумовлена тим, що його позиція відома усім. Він також відзначив внесок кардиналів, таких як Черні, Галлер і Краєвський, у підтримку українського народу.

Заява Папи про можливість захисту зброєю свідчить про зміну його позиції щодо «справедливої війни». Засудивши це поняття у 2015 році в ООН та в енцикліці «Fratelli Tutti», він тепер вказав, що постачання зброї може бути виправданим у випадку самооборони.

Таким чином, попри складні обставини, Папа Франциск і Святий Престол продовжують підтримувати діалог і мирні ініціативи. Нещодавня зустріч із Володимиром Зеленським, яка відбулася 13 травня 2023 року, ще раз підтвердила відданість Папи допомогти у відновленні миру та вирішенні питання депортованих дітей.

Важливим кроком стало оголошення про «миротворчу місію», яка діє з 30 квітня 2023 року. Дана ініціатива, згідно зі словами кардинала П'єтро Пароліна, має на меті припинення вогню та створення умов для мирного процесу.

Таким чином, Святий Престол в умовах поточного конфлікту набуває важливого впливу на події регіонального та світового значення. Цей період може стати моментом для формування нової миротворчої політики Ватикану.

Дипломатичні відносини між Святим Престолом та Україною є важливим елементом міжнародної співпраці, що відображає як історичну спадщину, так і сучасні геополітичні реалії. З моменту встановлення дипломатичних зв'язків після здобуття Україною незалежності у 1991 році, ці взаємини розвивалися на основі спільних духовних і гуманітарних цінностей. Святий Престол завжди

підтримував Україну у її прагненні до миру, прав людини та соціальної справедливості, що є ключовими пріоритетами його дипломатичної діяльності.

Відносини між Україною та Святим Престолом характеризуються активним діалогом у сфері захисту релігійної свободи, підтримки міжконфесійної гармонії та сприяння мирному врегулюванню конфліктів. Особливо важливу роль ці відносини набули у контексті російсько-українського конфлікту, де Ватикан проявляє себе як моральний і дипломатичний авторитет, закликаючи до припинення насильства та надання гуманітарної допомоги постраждалим.

Таким чином, історичні традиції, спільні цінності та сучасні виклики формують основу для подальшого розвитку співпраці між Україною та Святим Престолом, що має важливе значення як для обох сторін, так і для глобальної спільноти.

27 березня 2016 року, під час урочистого проголошення Папського Великоднього привітання та послання “*Urbi et Orbi*,” Папа Римський Франциск акцентував увагу на тому, що одним із найважливіших завдань світової зовнішньої політики є припинення конфлікту на сході України та відновлення “справедливого міжнародного порядку.”

Великдень 2016 року, як і Великдень 2015 року, отримав у промовах Папи Франциска українське забарвлення. Апостольська Столиця неодноразово наголошувала на необхідності відновлення “істини та справедливості” у міжнародному праві щодо України, а також на потребі налагодження внутрішньоукраїнського політичного діалогу.

Український вимір міжнародно-правової діяльності Ватикану є багатограним та потужним, і його варто розглядати в історичній ретроспективі. При цьому існують два ключові блоки взаємодії між Ватиканом та Україною на міжнародно-правовій арені: перший — це безпосередня політична і дипломатична співпраця між Святим Престолом і офіційним Києвом, другий —

система політико-релігійних взаємовідносин між Римо-Католицькою Церквою та українським християнством.

Українське християнство є самобутнім цивілізаційним феноменом, що складається із православних різних конфесій, греко-католиків і римо-католиків. За даними 2015 року, розподіл впливу християнських конфесій в Україні був таким: Українська Православна Церква Київського Патріархату мала 44,2% віруючих (34 єпархії), Українська Православна Церква Московського Патріархату — 20,8% (53 єпархії), а Українська Автокефальна Православна Церква — 2,4% (14 єпархій). Загалом православні становлять 67,4% релігійного населення. Українська Греко-Католицька Церква, яка підпорядковується безпосередньо Папі Римському, охоплює 11% віруючих із 31 єпархією, а Римо-Католицька Церква становить 1% населення України, маючи 7 єпархій.

Таким чином, близько 12% українців релігійно підпорядковані церковній юрисдикції Святого Престолу. Більшість українських римо-католиків є польського походження. На території України діють 96 римо-католицьких монастирів, 909 католицьких парафій, а також служать 566 священників і майже 700 ченців та черниць.

Хоча чисельність римо-католиків в Україні є невеликою, роль цієї Церкви в історії країни була і залишається надзвичайно значущою. Її коріння сягають епохи Київської Русі. Відомо, що в 954–955 роках княгиня Ольга була охрещена за латинським обрядом. Вона також звернулася до німецького імператора Оттона I із проханням направити до Русі латинських єпископів і пресвітерів [2].

Перша християнська церква в Україні була заснована у 960 році і перебувала під римською юрисдикцією. Першим руським єпископом був Лібутій, а в 961 році Папа Римський призначив архієпископом Адальберта. У 977 році князь Ярополк і Папа Бенедикт VII вперше обмінялись посольствами, що стало визначальною подією в історії українсько-ватиканських відносин. Святий Престол визнав Київську Державу і рекомендував німецьким імператорам підтримувати соціально-політичні та економічні зв'язки з Руссю .

У 988 році за ініціативи князя Володимира Великого відбулось хрещення Русі. Попри підпорядкування Київської митрополії Константинопольському патріарху, юридично вона визнавала зверхність Папи Римського, що підтверджується активними дипломатичними контактами між Святим Престолом і Києвом [2].

Відносини між Ватиканом і Україною продовжували залишатись важливими в історичному контексті. Флорентійська унія 1439 року та Берестейський собор 1596 року стали важливими етапами екуменічного діалогу, що спричинили утворення Української Греко-Католицької Церкви [7].

Протягом ХХ століття митрополит Андрей Шептицький відіграв ключову роль у розвитку дипломатичних і релігійних відносин України та Святого Престолу. У роки Другої світової війни Ватикан активно підтримував Українську Греко-Католицьку Церкву, виступаючи на захист прав віруючих і закликаючи до мирного вирішення конфліктів. Після смерті Шептицького у 1944 році УГКЦ зазнала переслідувань з боку радянської влади, однак змогла відновити свою діяльність після здобуття Україною незалежності [12].

Офіційні дипломатичні відносини між Україною і Святим Престолом були встановлені у 1992 році, а перший Апостольський нунцій розпочав свою місію в Україні. Значущою подією стала перша історична поїздка Папи Івана Павла II до України у 2001 році, яка зміцнила культурні та дипломатичні зв'язки [10].

Сьогодні роль Ватикану в міжнародних відносинах, включаючи підтримку миру в Україні, є значущою завдяки його впливу як морального авторитету і суб'єкта міжнародного права. Його унікальний статус дозволяє Ватикану виступати посередником у конфліктах, просувати ідеї миру та справедливості, а також сприяти вирішенню гуманітарних питань.

Враховуючи історичні традиції та сучасний досвід співпраці, Ватикан може відігравати вирішальну роль у формуванні нових форматів міжнародного діалогу, побудованого на принципах взаємоповаги, довіри та взаємодопомоги.

Дипломатичні відносини між Святим Престолом і Україною мають багатовікову історію, яка поєднує у собі елементи політичної, релігійної та культурної взаємодії. Ватикан завжди був важливим партнером України, оскільки він не лише представляє релігійний авторитет, а й діє як впливовий суб'єкт міжнародних відносин. Сучасний етап дипломатичних відносин між Україною та Святим Престолом базується на багатовіковій історії, яка включає взаємне визнання, культурний обмін і співпрацю на різних рівнях.

Історична ретроспектива свідчить, що взаємодія між Київською Руссю і Апостольською Столицею почалася ще в X столітті з хрещення княгині Ольги за латинським обрядом та першими офіційними контактами між князями Київської Русі і Папами Римськими. Згодом, попри великий церковний розкол 1054 року, Ватикан продовжував підтримувати Київську митрополію як частину єдиної християнської церкви до XVII століття, а також відіграв важливу роль у процесах Берестейської унії 1596 року, яка створила підґрунтя для формування Української Греко-Католицької Церкви.

Протягом століть Ватикан підтримував дипломатичні зв'язки з українськими державними утвореннями, як-от Галицько-Волинське князівство, Західноукраїнська Народна Республіка, а згодом і Українська Народна Республіка. У XX столітті особливу роль відіграв митрополит Андрей Шептицький, який, користуючись довірою як духовний лідер, став важливим посередником між Україною та Апостольською Столицею. Завдяки його зусиллям Ватикан неодноразово виступав на захист прав українців, зокрема в період польської пацифікації та радянських репресій.

Після здобуття Україною незалежності у 1991 році дипломатичні відносини між Святим Престолом і Україною отримали новий імпульс. У 1992 році було офіційно встановлено дипломатичні відносини, а у Києві відкрито Апостольську Нунціатуру. Перший офіційний візит Папи Івана Павла II до України у 2001 році став значущою подією, яка сприяла зміцненню політичних

і культурних зв'язків, а також піднесенню питання релігійного діалогу в українському суспільстві.

На сучасному етапі дипломатичні відносини між Ватиканом і Україною зосереджені на кількох ключових напрямках. Перш за все, це гуманітарна допомога та підтримка миру в умовах війни на сході України, де Святим Престолом активно ініціюються благодійні проекти для постраждалих. По-друге, Ватикан активно виступає за відновлення справедливого міжнародного правопорядку, наголошуючи на важливості діалогу і мирного врегулювання конфліктів. Папа Франциск неодноразово звертався до міжнародної спільноти із закликами припинити бойові дії в Україні, а також ЗАСУДЖУВАВ агресивну політику Росії. Його послання до українського народу та міжнародних лідерів підкреслюють вагу моральних принципів і солідарності в міжнародних відносинах.

Особливістю сучасної співпраці є не лише політичний, а й культурний аспект. Україна має можливість використовувати свій унікальний релігійний і культурний потенціал для зміцнення позицій на міжнародній арені. Завдяки підтримці Ватикану Україна отримує не лише моральну, а й практичну допомогу у протидії викликам сучасності. Апостольська Столиця сприяє встановленню нових форматів співпраці, що можуть стати зразком для інших міжнародних відносин.

Таким чином, дипломатичні відносини між Ватиканом і Україною є унікальним прикладом взаємодії між державою і церковною організацією, де релігійний, культурний і політичний виміри гармонійно доповнюють один одного. Попри всі виклики, перед якими постають ці відносини, вони залишаються одним із ключових інструментів підтримки миру, справедливості та гуманності в регіоні. З огляду на складність сучасних геополітичних умов, співпраця Святого Престолу і України має всі шанси стати моделлю ефективного партнерства, побудованого на засадах взаємоповаги, довіри та спільних цінностей.

3.3. Роль Ватикану у міжнародних організаціях.

Святий Престол, як унікальний суб'єкт міжнародного права, займає особливе місце в системі міжнародних організацій. Незважаючи на свої скромні територіальні розміри, Ватикан володіє значним моральним і духовним авторитетом, що робить його впливовим гравцем на глобальній дипломатичній арені. Завдяки своєму статусу постійного спостерігача в багатьох міжнародних організаціях, таких як Організація Об'єднаних Націй, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, та його участі у регіональних ініціативах, Ватикан ефективно просуває універсальні цінності миру, справедливості, людської гідності та захисту прав людини.

Особливістю участі Святого Престолу в міжнародних організаціях є його орієнтація не на матеріальні чи політичні інтереси, а на сприяння духовному розвитку суспільства, врегулювання конфліктів мирними засобами та боротьбу за соціальну справедливість. Завдяки своїй неупередженій позиції, Ватикан часто виступає посередником у складних дипломатичних процесах, підтримуючи миротворчі ініціативи та впливаючи на формування глобального порядку денного.

Святий Престол займає унікальне місце в системі міжнародних відносин завдяки своєму моральному авторитету, історичному впливу та здатності слугувати мостом між народами і культурами. Як особливий суб'єкт

міжнародного права, він активно бере участь у діяльності міжнародних організацій, просуваючи принципи миру, соціальної справедливості та людської гідності. Ватикан не є державою у традиційному розумінні, але його духовна та дипломатична діяльність створює суттєвий вплив на глобальній арені.

Участь Святого Престолу у міжнародних організаціях є багатогранною. Ватикан є постійним спостерігачем в Організації Об'єднаних Націй (ООН) з 1964 року, що дозволяє йому брати участь у роботі Генеральної Асамблеї, виступати з ініціативами та формувати дискурс із питань глобального значення. Наприклад, Святий Престол постійно наголошує на необхідності дотримання прав людини, захисту бідних і вразливих верств населення, а також охорони довкілля [109].

Роль Ватикану у таких організаціях, як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародна організація праці (МОП), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), є значною. Наприклад, Святий Престол сприяє боротьбі з торгівлею людьми, розвитку міжкультурного діалогу та забезпеченню доступу до якісної медичної допомоги у відсталих регіонах світу [36]. Його діяльність базується на прагненні до підтримання миру та гармонії серед народів, незалежно від їхньої релігійної чи політичної орієнтації.

Участь Святого Престолу в міжнародних організаціях також спрямована на підтримку миротворчих ініціатив. Історія свідчить про його успішну роль у посередництві під час конфліктів, наприклад, у вирішенні територіальної суперечки між Аргентиною і Чилі у 1980-х роках. Завдяки своїй нейтральній позиції Ватикан має можливість виступати як довірений посередник у найскладніших міжнародних суперечках [71].

Значення Святого Престолу у міжнародних організаціях також підкреслюється його внеском у боротьбу зі змінами клімату. Енцикліка Папи Франциска «Laudato Si'» стала моральним орієнтиром для багатьох світових лідерів, акцентуючи увагу на необхідності колективних дій для збереження

планети. Ватикан також підтримує ініціативи щодо відновлюваних джерел енергії, захисту біорізноманіття та забезпечення водними ресурсами[53].

Святий Престол має унікальну здатність поєднувати духовні цінності з практичними рішеннями для вирішення глобальних викликів. Його участь у міжнародних організаціях є важливим прикладом того, як моральний авторитет може впливати на формування політики, спрямованої на забезпечення миру, безпеки та добробуту для всього людства.

Дипломатична діяльність Ватикану у рамках міжнародних коаліцій та альянсів демонструє унікальність Святого Престолу як глобального морального авторитета, здатного сприяти міжнародному діалогу та вирішенню конфліктів. У своїй діяльності Святий Престол не прагне політичної або економічної вигоди, а керується принципами загального блага, соціальної справедливості та миру. Ватикан, хоча й є найменшою державою у світі, має значний вплив завдяки своїй моральній позиції, історичному авторитету та ролі представника понад 1,4 мільярда католиків у всьому світі.

Святий Престол бере активну участь у багатосторонній дипломатії через коаліції, які займаються питаннями захисту прав людини, боротьби з бідністю, підтримки миру та захисту довкілля. Завдяки своєму особливому статусу як спостерігача в багатьох міжнародних організаціях, Ватикан часто виступає посередником між сторонами, що конфліктують, сприяючи вирішенню криз шляхом мирних переговорів. Наприклад, у контексті конфліктів на Близькому Сході та в Латинській Америці, Святий Престол був посередником у миротворчих ініціативах, таких як переговори між Аргентиною та Чилі щодо конфлікту в Бігльському каналі [73].

Одна з ключових сфер діяльності Святого Престолу в рамках міжнародних альянсів — це сприяння роззброєнню та відмова від використання зброї масового знищення. Ватикан неодноразово закликав до припинення гонки озброєнь та виступав за обмеження військових бюджетів. У 1968 році Святий Престол підтримав Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, а у 2017 році

схвалив Договір про заборону ядерної зброї, який підкреслює моральний обов'язок країн відмовитися від цієї форми зброї [77]. Участь Ватикану в таких коаліціях ґрунтується на його принципах захисту людського життя та гідності кожної людини.

Дипломатія Ватикану також відіграє вагомую роль у рамках коаліцій, спрямованих на боротьбу з глобальними проблемами, такими як зміна клімату, захист довкілля та сталий розвиток. Енцикліка Папи Франциска *Laudato Si'* стала одним із головних документів, що визначають позицію Святого Престолу у цих питаннях. У документі Папа наголошує на необхідності глобальної солідарності у боротьбі з екологічними проблемами та закликає країни дотримуватися принципів Паризької угоди 2015 року. Позиція Ватикану знайшла підтримку в міжнародних організаціях, таких як ООН та Міжурядова панель зі зміни клімату [37].

Ще одним важливим напрямом дипломатичної діяльності Святого Престолу є участь у гуманітарних коаліціях. Під час гуманітарних криз, спричинених війнами, природними катастрофами або епідеміями, Ватикан співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Червоний Хрест, ЮНІСЕФ та Всесвітня продовольча програма. Наприклад, у період міграційної кризи в Європі Папа Франциск закликав європейські країни приймати біженців і допомагати їм інтегруватися в суспільство. Під його ініціативою Ватикан організував низку гуманітарних місій у Греції, Лівані та Сирії [43].

У рамках своїх коаліційних ініціатив Ватикан особливо наголошує на значенні релігійного діалогу. У сучасному світі, де релігійні конфлікти часто використовуються як привід для насильства, Святий Престол виступає за міжрелігійний діалог як засіб досягнення порозуміння. Ватикан співпрацює з іншими релігійними організаціями, такими як Всесвітня рада церков, для вирішення конфліктів і зміцнення толерантності [90].

Важливою складовою участі Ватикану в міжнародних альянсах є його діяльність у сфері прав людини. Святий Престол виступає за боротьбу з

дискримінацією, забезпечення рівності та захист релігійних свобод у всьому світі. Його представники беруть активну участь у конференціях і зустрічах, присвячених питанням захисту меншин, боротьби з торгівлею людьми та покращенню умов праці. Особливу увагу Ватикан приділяє захисту переслідуваних християн, зокрема на Близькому Сході та в Африці [59].

Таким чином, дипломатія Ватикану у міжнародних коаліціях та альянсах має багатогранний характер, поєднуючи моральний авторитет із активною участю у вирішенні глобальних викликів. Завдяки своїй унікальній позиції як держави та духовного центру, Святий Престол продовжує відігравати важливу роль у зміцненні миру, соціальної справедливості та міжнародного співробітництва.

Моральний авторитет Ватикану, як унікальної міжнародної юридичної особи та центру релігійного лідерства, має багатогранний вплив на діяльність глобальних інституцій. Завдяки своєму духовному лідерству, апеляціям до етичних принципів та прихильності до універсальних людських цінностей, Святий Престол відіграє значну роль у формуванні порядку денного міжнародної спільноти. Цей вплив виходить за рамки релігійного контексту, охоплюючи такі сфери, як миротворчість, соціальна справедливість, захист прав людини та екологічна політика.

Однією з ключових сфер, де проявляється вплив морального авторитету Ватикану, є питання прав людини. Святий Престол, як держава-спостерігач у ООН з 1964 року, постійно виступає на захист фундаментальних прав і свобод людини, підкреслюючи важливість моральних і духовних принципів у прийнятті міжнародних рішень. Його представники активно беруть участь у роботі Генеральної Асамблеї, Ради з прав людини та інших міжнародних форумів, зокрема піднімаючи питання захисту релігійних меншин, свободи совісті та боротьби з торгівлею людьми [111=].

У своїх зверненнях Святий Престол часто акцентує увагу на необхідності дотримання соціальної справедливості. Ватиканський вплив у цій сфері

проявляється через його участь у підготовці таких важливих документів, як Декларація ООН про права корінних народів та міжнародні конвенції про боротьбу з дискримінацією. Наприклад, Папа Франциск у своїй енцикліці *Laudato Si'* закликав до перегляду економічної моделі, що базується на споживанні, на користь системи, яка враховує права найбідніших верств населення та екологічну відповідальність.

Ватикан також активно бере участь у миротворчих процесах, використовуючи свій моральний авторитет для посередництва у конфліктах. Його нейтральний статус дозволяє бути ефективним посередником між державами, що конфліктують. Наприклад, у 1978 році Святий Престол сприяв вирішенню територіального спору між Аргентиною та Чилі щодо Бігльського каналу, що закінчилося підписанням мирного договору. Цей випадок став взірцем для інших міжнародних конфліктів, де Ватикан використовував свій статус для створення умов для діалогу.

Ще однією важливою сферою впливу є участь Святого Престолу у міжнародних екологічних ініціативах. З моменту публікації енцикліки *Laudato Si'*, присвяченої збереженню довкілля, Ватикан став лідером у закликах до етичного підходу в екологічній політиці. Його позиція активно впливала на формування Паризької кліматичної угоди 2015 року, яка встановила амбітні цілі для боротьби зі зміною клімату. Завдяки зусиллям Святого Престолу, питання екологічної справедливості стало важливим елементом міжнародного порядку денного.

Святий Престол також відіграє важливу роль у боротьбі з бідністю та нерівністю, закликаючи до гуманітарної солідарності через міжнародні платформи, такі як ООН, Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Папа Іван Павло II та його наступники постійно наголошували на необхідності скасування боргів для найбідніших країн та перегляду міжнародної економічної системи, щоб зменшити дисбаланс між Північчю та Півднем [37]. Ці зусилля

сприяли ухваленню ключових ініціатив, спрямованих на полегшення боргового тягаря країн, що розвиваються.

Унікальність впливу Ватикану на глобальні інституції полягає у його здатності діяти як моральний арбітр, що наголошує на етичних аспектах міжнародних відносин. Представники Святого Престолу в ООН та інших організаціях, таких як Всесвітня організація охорони здоров'я, постійно звертаються до універсальних моральних принципів, підкреслюючи важливість людської гідності. Це дозволяє формувати нові підходи до розв'язання глобальних викликів, зокрема у сфері охорони здоров'я, захисту дітей і боротьби з насильством [59].

Таким чином, моральний авторитет Ватикану продовжує залишатися важливим інструментом впливу на діяльність глобальних інституцій. Завдяки своїм етичним принципам, дипломатичним зусиллям і послідовності у відстоюванні людської гідності, Святий Престол не лише сприяє вирішенню ключових глобальних питань, але й задає тон міжнародним дискусіям, спрямованим на побудову більш справедливого світу.

Моральний авторитет Ватикану є ключовим фактором у його здатності впливати на процеси прийняття рішень у глобальних інституціях, таких як Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, а також регіональні організації. Його участь базується не лише на релігійному чи політичному аспектах, але й на універсальних цінностях, що апелюють до загальнолюдської етики.

У міжнародних переговорах Ватикан часто виступає модератором, який пропонує моральні рішення, що враховують як гуманітарні, так і духовні аспекти. Наприклад, під час кризи біженців у Європі Святий Престол закликав до створення довгострокових стратегій інтеграції мігрантів, наголошуючи на їхній людській гідності. Папа Франциск неодноразово підкреслював, що будь-яке рішення має ґрунтуватися на принципах милосердя, солідарності та справедливості [108].

Ватикан також активно впливає на розвиток міжнародних стандартів у сфері охорони здоров'я. Його позиція щодо забезпечення доступу до основних медичних послуг та ліків уразливим верствам населення стала однією з рушійних сил ініціатив Всесвітньої організації охорони здоров'я. Особливу увагу Святий Престол приділяє боротьбі з епідеміями, зокрема ВІЛ/СНІД, і підтримці програм вакцинації в бідних країнах.

Екологічна діяльність Святого Престолу також має глобальний резонанс. Ватикан закликає до прийняття відповідальних рішень щодо збереження природних ресурсів та боротьби зі зміною клімату. Ця риторика часто знаходить відображення у резолюціях ООН та регіональних екологічних угодах. Наприклад, під час підготовки Кліматичного саміту в Парижі 2015 року Ватикан виступив із потужним зверненням до міжнародної спільноти про необхідність скорочення викидів парникових газів і прийняття політики сталого розвитку.

Щодо питань війни і миру, Ватикан традиційно займає позицію неприйняття насильства як способу вирішення конфліктів. Його заклики до роззброєння та діалогу знаходять підтримку в таких організаціях, як ОБСЄ та ООН. Святий Престол відігравав вирішальну роль у просуванні ідеї гуманітарного права, закликаючи до захисту цивільного населення під час збройних конфліктів.

Однією з найважливіших ініціатив Ватикану є боротьба з торгівлею людьми. У цій сфері він активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Інтерпол та Міжнародна організація з міграції. Програми Святого Престолу спрямовані на попередження експлуатації жінок і дітей, а також на підтримку жертв цього злочину. У 2018 році Ватикан організував конференцію з протидії торгівлі людьми, залучивши представників урядів і неурядових організацій з усього світу [78].

Важливою рисою дипломатії Ватикану є її здатність об'єднувати релігійні та світські інституції для вирішення глобальних проблем. Наприклад, ініціативи Святого Престолу у міжрелігійному діалозі допомогли побудувати довіру між

представниками християнства, ісламу та іудаїзму, що стало основою для багатьох гуманітарних проєктів у кризових регіонах.

Таким чином, моральний авторитет Ватикану відіграє визначальну роль у формуванні міжнародної політики, надаючи пріоритет етичним принципам і цінностям. Святий Престол не лише впливає на глобальні інституції через свої ініціативи та заяви, але й формує світовий порядок денний у сфері прав людини, соціальної справедливості, миротворчості та екології. Його унікальна позиція дозволяє бути не лише спостерігачем, але й активним учасником глобальних процесів, спрямованих на створення кращого майбутнього для людства.

Святий Престол, як унікальний суб'єкт міжнародного права, відіграє значну роль у забезпеченні миру та стабільності у світі. Його діяльність у миротворчих процесах ґрунтується на багатовіковій традиції папської дипломатії, яка відома своєю здатністю забезпечувати діалог навіть між найскладнішими сторонами конфлікту. Моральний авторитет Папи Римського, а також нейтральна позиція Святого Престолу дозволяють йому виступати медіатором у багатьох міжнародних кризах.

Одним із найбільш визначних прикладів миротворчої діяльності Святого Престолу є його участь у посередництві під час суперечки між Аргентиною та Чилі щодо територіального конфлікту в районі Багряного каналу. У 1978 році, коли війна між двома країнами здавалася неминучою, Папа Іоанн Павло II запропонував свої послуги як посередника. Завдяки його втручання та тривалим переговорам під егідою Святого Престолу було укладено мирну угоду у 1984 році, яка стала зразковим прикладом успішного дипломатичного вирішення територіальних суперечок.

Не менш важливою є роль Ватикану у зусиллях із примирення в Африці. Наприклад, у Південному Судані Святий Престол активно сприяв діалогу між ворогуючими сторонами. У 2019 році Папа Франциск запросив політичних лідерів Південного Судану до Ватикану для спільної молитви і перемовин. Цей жест став символом моральної підтримки миротворчого процесу, і хоча

конфлікт триває, Ватикан продовжує залишатися важливим посередником, наголошуючи на важливості миру та гуманітарної допомоги.

Святий Престол також відіграв значну роль у нормалізації відносин між Кубою та Сполученими Штатами Америки. Під час переговорів, які відбулися за сприяння Папи Франциска, було досягнуто домовленостей про відновлення дипломатичних відносин між країнами у 2014 році. Ватикан надав платформу для проведення конфіденційних зустрічей і виступив як нейтральний посередник, що допоміг побудувати довіру між сторонами.

Крім того, Святий Престол постійно закликає до припинення конфліктів на Близькому Сході. Папа Франциск та його попередники неодноразово зверталися до світових лідерів із закликом зупинити насильство в Сирії, Іраку та Палестині. Святий Престол активно підтримує міжнародні ініціативи, спрямовані на захист цивільного населення та відновлення мирного життя в регіоні. У 2016 році Ватикан організував конференцію за участю представників християнських, мусульманських і єврейських громад для обговорення шляхів мирного співіснування на Близькому Сході [38].

Гуманітарна діяльність Святого Престолу також є важливою складовою його миротворчих зусиль. Через мережу католицьких благодійних організацій, таких як Caritas Internationalis, Ватикан сприяє доставці гуманітарної допомоги в зони конфліктів. Зокрема, під час війни в Україні Святий Престол організував низку ініціатив для підтримки постраждалих від російської агресії, включаючи надання фінансової та матеріальної допомоги переселенцям і жертвам війни.

Ще одним напрямком діяльності є підтримка програм роззброєння та запобігання розповсюдженню зброї масового знищення. Святий Престол регулярно бере участь у міжнародних конференціях з цього питання, наприклад, у рамках ООН. У 2017 році Ватикан організував конференцію, присвячену гуманітарним наслідкам використання ядерної зброї, і активно підтримує Договір про заборону ядерної зброї [73].

Миротворча діяльність Святого Престолу також спрямована на боротьбу з торгівлею людьми та іншими глобальними загрозами. У 2018 році Ватикан ініціював міжнародний форум за участю лідерів різних релігій і представників урядів, метою якого було обговорення способів попередження торгівлі людьми та підтримки жертв цього злочину.

Таким чином, внесок Святого Престолу у міжнародні миротворчі зусилля охоплює широкий спектр ініціатив, включаючи посередництво у конфліктах, гуманітарну допомогу, підтримку роззброєння та сприяння міжрелігійному діалогу. Завдяки своєму моральному авторитету, Ватикан має унікальну можливість впливати на глобальну політику, сприяючи встановленню миру та захисту людської гідності у світі.

Святий Престол також робить значний внесок у розбудову мирного співіснування через активну участь у міжрелігійному діалозі. Ватикан розглядає релігію як потужний інструмент для зменшення напруги та конфліктів у суспільстві, сприяючи примиренню навіть у найгостріших протистояннях. Наприклад, у 2019 році Святий Престол відіграв ключову роль у підготовці та підписанні історичного документа "Людське братство заради миру у світі" між Папою Франциском і Великим Імамом Аль-Азгару Ахмадом Аль-Тайебом. Цей документ, відомий також як "Декларація Абу-Дабі", став основою для нових ініціатив у міжрелігійному співробітництві, спрямованих на запобігання радикалізації та збереження миру.

Святий Престол також виступає активним учасником конференцій і самітів, присвячених боротьбі зі зміною клімату, що є однією з ключових глобальних проблем сучасності. У цьому контексті енцикліка Папи Франциска "Laudato Si'" (2015) стала потужним закликком до міжнародного співтовариства щодо збереження довкілля. У тексті підкреслюється, що екологічна криза нерозривно пов'язана з економічною нерівністю та соціальною несправедливістю, і тому вирішення екологічних проблем є невіддільним від побудови миру. Ватикан постійно наголошує на необхідності колективних

зусиль задля реалізації Паризької угоди про клімат та закликає країни об'єднатися для досягнення сталого розвитку.

Особливою заслугою Святого Престолу є його внесок у справу запобігання та подолання геноцидів. Папа Франциск неодноразово виступав з різкими заявами щодо масових злочинів проти людяності, наприклад, під час вшанування пам'яті жертв геноциду в Руанді. Святий Престол використовує свій моральний авторитет для того, щоб зосередити увагу міжнародного співтовариства на запобіганні повторення таких трагедій [38].

Гуманітарні ініціативи Святого Престолу включають також пряме втручання у кризові ситуації. Ватикан організовує доставку гуманітарної допомоги до зон конфліктів та надає підтримку внутрішньо переміщеним особам і біженцям. Наприклад, у 2022 році під час війни в Україні Папа Франциск і Державний секретар Ватикану кардинал П'єтро Паролін сприяли збору коштів для українських біженців через мережу католицьких благодійних організацій. Ватикан також відправляв делегації до України для моніторингу гуманітарної ситуації та подальшої координації допомоги [88].

Окрім того, Святий Престол відіграє важливу роль у просуванні принципів справедливості та рівності на міжнародному рівні. Його представники в ООН активно працюють у таких сферах, як захист прав мігрантів, боротьба з бідністю та забезпечення права на освіту і медичну допомогу. Наприклад, у 2021 році Ватикан ініціював кампанію із закликом до країн розвиненого світу забезпечити рівноправний доступ до вакцин проти COVID-19 для країн, що розвиваються. Такий підхід демонструє глибоке розуміння глобальної відповідальності, що є наріжним каменем ватиканської дипломатії.

У підсумку, внесок Святого Престолу в міжнародні миротворчі зусилля є багатограним і охоплює як дипломатичну діяльність, так і гуманітарні ініціативи. Використовуючи свій моральний авторитет, Ватикан продовжує сприяти встановленню миру, захисту прав людини та забезпеченню справедливості на глобальному рівні.

3.4. Перспективи розвитку дипломатії Ватикану в ХХІ ст.

Перспективи розвитку дипломатії Ватикану в ХХІ столітті базуються на його унікальному статусі морального і духовного авторитету, який дозволяє ефективно впливати на міжнародні відносини. Основним напрямком дипломатичної діяльності Святого Престолу залишається миротворчість, примирення конфліктуючих сторін та підтримка справедливості. Ватикан виступає посередником у врегулюванні регіональних конфліктів, надаючи особливу увагу гуманітарним аспектам і правам людини. Наприклад, Святому Престолу вдалося відіграти ключову роль у відновленні дипломатичних відносин між Кубою та США, а також в організації мирних переговорів у Венесуелі та Південному Судані.

Дипломатія Святого Престолу активно спрямована на вирішення глобальних викликів, таких як екологічна криза. У своїй енцикліці «Laudato si'» Папа Франциск наголошує на необхідності глобального екологічного переосмислення. Це послання стало основою для нової форми дипломатії Ватикану, яка включає участь у кліматичних переговорах і захист найбільш уразливих спільнот від наслідків змін клімату. Ватикан активно підтримує міжнародні ініціативи, такі як Паризька кліматична угода, і закликає до справедливого розподілу природних ресурсів.

Ще одним важливим напрямком є міжрелігійний діалог, який сприяє подоланню конфліктів, заснованих на релігійній нетерпимості. Ватикан розвиває співпрацю з іншими релігійними лідерами, такими як ісламські, юдейські та буддійські спільноти, задля формування культури діалогу та взаєморозуміння. Зустріч Папи Франциска з Великим Імамом Аль-Азгару Ахмадом Аль-Таїбом у 2019 році, що завершилася підписанням «Документа про людське братерство», стала знаковою подією в цьому напрямку.

У контексті зростання ролі наддержав і міжнародних організацій дипломатія Ватикану зосереджується на активній участі у таких структурах, як Організація Об'єднаних Націй. Святий Престол використовує свій статус

постійного спостерігача для впливу на прийняття рішень, спрямованих на підтримку миру, допомогу біженцям, подолання голоду та бідності. Водночас Ватикан посилює свою участь у регіональних структурах, таких як Європейський Союз та Африканський Союз, де акцентує увагу на гуманітарних та етичних аспектах політики.

Особливу увагу в XXI столітті Ватикан приділяє питанням прав людини, соціальної справедливості та захисту традиційних сімейних цінностей. Ватиканська дипломатія стає важливим голосом у дискусіях щодо гендерної рівності, прав мігрантів та захисту найбільш вразливих верств населення. Ці зусилля спрямовані на створення глобальної культури солідарності та співпраці, яка відповідає основним християнським цінностям.

Перспективи розвитку дипломатії Ватикану також пов'язані зі зміцненням його впливу в регіонах, які стикаються з кризами, таких як Близький Схід, Африка та Латинська Америка. Ватиканська дипломатія прагне залучити світову спільноту до мирного врегулювання конфліктів у цих регіонах, одночасно просуваючи ідеї примирення, соціального відновлення та захисту релігійних меншин.

Таким чином, дипломатія Святого Престолу в XXI столітті набуває нових форм і напрямків, зберігаючи свою ключову місію – слугувати миру, справедливості та єдності у світі. Ватикан продовжує діяти як унікальний моральний і духовний посередник у міжнародних відносинах, використовуючи свою багатовікову традицію та глобальну присутність для розв'язання актуальних проблем людства.

Важливим чинником, що впливатиме на розвиток дипломатії Ватикану, є цифровізація та глобалізація інформаційного простору. У XXI столітті Святому Престолу доведеться адаптувати свої комунікаційні стратегії до цифрової епохи, щоб ефективніше доносити свої меседжі до світової спільноти. Ватикан уже активно використовує соціальні мережі, такі як Twitter і Instagram, для поширення своїх цінностей та позицій, зокрема через облікові записи Папи

Франциска. Ця тенденція, ймовірно, посилюватиметься, особливо у контексті популяризації ідей миротворчості, екологічної свідомості та міжрелігійного діалогу серед молодого покоління.

Ще одним перспективним напрямком є розвиток дипломатії «м'якої сили». Ватикан має унікальні можливості впливу через культуру, релігію та гуманітарну діяльність. Його культурна дипломатія, заснована на підтримці мистецтва, науки та освіти, сприяє формуванню позитивного іміджу Святого Престолу як глобального морального авторитета. Приклади включають реставрацію історичних пам'яток, підтримку університетів і шкіл, а також організацію міжнародних конференцій з питань культури, науки та етики.

Особливу увагу приділяють підтримці миротворчих ініціатив. У сучасному світі, де конфлікти часто мають багатоплановий і тривалий характер, Ватикан може відігравати ключову роль у сприянні тривалому миру. Це передбачає не лише посередництво у переговорах, але й підтримку програм реабілітації, соціального відновлення та побудови довіри у постконфліктних суспільствах. Наприклад, зусилля Ватикану в Південному Судані, де Папа Франциск активно підтримує миротворчі переговори, є взірцем його сучасної ролі.

Екологічна дипломатія також залишається в центрі уваги. Ватикан може стати ще більш активним у просуванні ініціатив із боротьби зі зміною клімату, стимулюючи міжнародну співпрацю між країнами. Ця діяльність також включає пропагування сталого розвитку, підтримку технологій зеленої енергетики та просування етичних підходів до управління природними ресурсами.

Складність глобальних викликів вимагає від Ватикану вдосконалення його багатосторонньої дипломатії. Участь Святого Престолу в ООН, Раді Європи та інших міжнародних організаціях дозволяє йому виступати як моральний авторитет, спрямовуючи увагу на гуманітарні та етичні питання, які інколи залишаються поза основною політичною повісткою. Зокрема, питання про боротьбу з бідністю, забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я та

боротьби з дискримінацією займають важливе місце в дипломатичній стратегії Святого Престолу.

Міжнародна співпраця з іншими релігійними організаціями та спільнотами також може стати одним із ключових напрямків у майбутньому. Спільні ініціативи з вирішення глобальних криз, таких як міграція, бідність чи війни, сприятимуть формуванню культури єдності та взаємоповаги. Особливо це стосується діалогу з ісламськими країнами та іншими християнськими конфесіями, де Ватикан може виступати як платформа для вирішення спірних питань.

Зміцнення дипломатичних відносин з окремими державами також залишається пріоритетом. Ватикан може розширити свої зв'язки в Азії та Африці, де католицька церква відіграє важливу соціальну та духовну роль. Налагодження тісніших відносин із Китаєм, зокрема у сфері релігійних свобод, стане важливим випробуванням і водночас перспективою.

Таким чином, дипломатія Ватикану в ХХІ столітті продовжуватиме еволюціонувати, враховуючи нові глобальні виклики та можливості. Святому Престолу належить адаптувати свої традиційні підходи до сучасних реалій, зберігаючи при цьому свою основну місію – сприяння миру, захисту людської гідності та розвитку духовних цінностей у світі. Ватикан залишається унікальним гравцем у міжнародних відносинах, здатним об'єднувати народи та культури в ім'я спільного блага.

Висновок

У межах дослідження культурної дипломатії Святого Престолу було доведено, що цей феномен є невіддільною складовою дипломатичної діяльності Ватикану, яка не лише формує його унікальний імідж на міжнародній арені, але й суттєво впливає на розвиток глобального міжкультурного діалогу. Завдяки акценту на духовних, моральних та культурних цінностях, Ватикан займає особливу позицію у світовій системі міжнародних відносин, виступаючи не стільки політичним, скільки моральним авторитетом.

У ході аналізу було встановлено, що культурна дипломатія Ватикану вирізняється своїми цілями, методами та інструментами. На відміну від державних акторів, Святій Престол не прагне досягнення економічного чи геополітичного домінування, а його діяльність зосереджена на підтримці миру, зміцненні загальнолюдських цінностей та формуванні умов для гармонійного співіснування різних культур і релігій. Ця унікальність забезпечує Ватикану довіру як нейтрального посередника у вирішенні міжнародних конфліктів і у питаннях глобального значення.

Доведено, що культурна дипломатія Ватикану має глибокі історичні корені, що сягають епохи Середньовіччя та Відродження, коли Католицька церква виступала не лише духовним, але й інтелектуальним і культурним центром Європи. Ватикан не тільки підтримував розвиток мистецтва, науки та архітектури, але й заклав основи міжкультурного співробітництва, які зберігають свою актуальність і в сучасному світі. Завдяки цьому історичному надбанню Ватикан продовжує залишатися символом культурного і морального лідерства.

Сучасні форми культурної дипломатії Святого Престолу демонструють її адаптивність до нових викликів глобалізації, розвитку технологій та зміни міжнародного політичного контексту. Використання новітніх медіа, зокрема

цифрових платформ і соціальних мереж, дозволяє Ватикану досягати широкої аудиторії, особливо молоді, яка розглядається як ключовий носій його моральних і культурних ідей. Такі ініціативи, як організація міжнародних молодіжних форумів, культурних виставок, освітніх програм та міжрелігійних конференцій, свідчать про гнучкість і багатовекторність культурної дипломатії Святого Престолу.

Однією з основних характеристик культурної дипломатії Ватикану є її глибока інтеграція з духовними та моральними принципами Католицької церкви. Ця особливість надає їй універсального характеру, що сприяє побудові діалогу навіть у тих регіонах світу, де Католицька церква не має значної присутності. Наприклад, гуманітарні ініціативи Ватикану у зонах конфліктів не лише забезпечують допомогу постраждалим, але й формують нові підходи до співпраці між релігіями, культурами та націями.

Дослідження також підтвердило, що культурна дипломатія Святого Престолу має значний вплив у межах міжнародних організацій, таких як ООН, де Ватикан виступає з позицій морального авторитета. Завдяки своїй нейтральності та акценту на загальнолюдських цінностях, Святий Престол є важливим гравцем у питаннях захисту прав людини, сприяння сталому розвитку, боротьби з бідністю, захисту довкілля та міжкультурного діалогу. Участь Ватикану у цих глобальних процесах забезпечує йому визнання як одного з ключових суб'єктів культурної дипломатії у світовій політиці.

Таким чином, культурна дипломатія Святого Престолу є потужним інструментом, за допомогою якого Ватикан просуває свої цінності та ідеї на міжнародній арені, підтримує діалог між культурами і релігіями та сприяє вирішенню глобальних викликів. Її унікальність полягає в інтеграції духовного, морального та культурного компонентів, що дозволяє створювати довготривалі відносини, засновані на взаєморозумінні, повазі та співпраці. Отримані результати підкреслюють важливість культурної дипломатії Святого Престолу як одного з ключових механізмів його впливу у сучасному світі.

Дипломатія Святого Престолу є унікальним явищем сучасних міжнародних відносин, яке інтегрує духовну місію Католицької церкви з активною участю у глобальних політичних, соціальних та гуманітарних процесах. Її особливість полягає у поєднанні морального авторитету, багатовікової традиції та практики, що базується на духовних і етичних принципах. Це відрізняє Ватикан від світських держав, які здебільшого керуються політичними, економічними чи геополітичними інтересами.

Дипломатія Ватикану ґрунтується на соціальному вченні Католицької церкви, яке зосереджується на цінностях миру, соціальної справедливості, рівності та захисту прав людини. Ця база надає Святому Престолу морального авторитету, що дозволяє йому виконувати роль медіатора у вирішенні конфліктів, ініціатора міжрелігійного діалогу та захисника найбільш уразливих верств суспільства. Ватикан має винятковий статус у міжнародній системі, адже, не будучи традиційною державою, він є суб'єктом міжнародного права, що забезпечує йому можливість брати участь у глобальних політичних процесах.

Ватиканська дипломатія має багатовекторний характер. Поряд із захистом інтересів Католицької церкви, Святий Престол відіграє значну роль у вирішенні глобальних гуманітарних питань. Завдяки статусу нейтралітету Ватикан може виступати посередником у найскладніших міжнародних конфліктах, таких як ізраїльсько-палестинське протистояння, ситуація в Сирії чи відносини між Україною та Росією. Посередницька діяльність Ватикану сприяє досягненню мирного врегулювання конфліктів через діалог та ненасильницькі методи. Водночас гуманітарні ініціативи Святого Престолу, такі як допомога біженцям, підтримка постраждалих від насильства та сприяння соціальній справедливості, є важливим внеском у стабілізацію ситуації в конфліктних регіонах.

Папа Римський, Державний секретаріат і апостольські нунції є ключовими акторами в дипломатичній системі Ватикану. Через свої звернення, апостольські поїздки, дипломатичні місії та миротворчі ініціативи Святий Престол не лише представляє інтереси Католицької церкви, але й активно впливає на формування

міжнародної політики. Особливістю ватиканської дипломатії є її здатність адаптуватися до нових викликів сучасного світу, зокрема екологічних, соціальних та етичних криз. Апостольські подорожі Папи Римського є не лише релігійними візитами, але й важливими політичними подіями, що зміцнюють міжнародний імідж Ватикану як захисника миру, прав людини та духовних цінностей.

Інституційна структура дипломатії Ватикану забезпечує ефективне поєднання релігійних та світських аспектів діяльності. Святий Престол активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ООН, ЮНЕСКО, ВООЗ, виступаючи захисником прав людини, підтримуючи миротворчі ініціативи та закликаючи до дотримання етичних стандартів у міжнародних відносинах. Така діяльність значно підсилює вплив Святого Престолу у світі, роблячи його вагомим моральним і політичним гравцем.

Унікальність дипломатії Ватикану полягає також у її здатності встановлювати довгострокові зв'язки з державами та релігійними громадами через використання культурної, міжрелігійної та гуманітарної дипломатії. Завдяки цьому Ватикан виступає платформою для діалогу між різними цивілізаціями, релігіями та культурами, що є особливо важливим у світі, де зростають виклики культурних і релігійних конфліктів. Водночас, використовуючи сучасні медіа та цифрові платформи, Святий Престол ефективно поширює свої моральні послання на глобальному рівні, залучаючи широку аудиторію, особливо молодь.

Таким чином, дипломатія Святого Престолу є не лише інструментом для захисту інтересів Католицької церкви, але й важливим фактором у формуванні міжнародного порядку, що базується на принципах миру, справедливості та моральної відповідальності. Її багатовекторність, моральний авторитет і здатність до адаптації роблять Ватикан одним із найбільш унікальних суб'єктів у сучасній системі міжнародних відносин, який продовжує відігравати важливу роль у вирішенні глобальних викликів.

Дипломатія Святого Престолу є унікальним явищем у сучасних міжнародних відносинах, яке поєднує багатовікові традиції, моральний авторитет і прагнення до захисту універсальних цінностей. Ватикан, як найменша держава у світі, має глобальний вплив, що базується не на матеріальній або військовій могутності, а на духовному лідерстві та здатності служити мостом між народами, культурами і релігіями. Основним джерелом його впливу є моральні принципи, зосереджені на захисті людської гідності, прав людини, соціальної справедливості та миру.

Святий Престол відіграє важливу роль як посередник у вирішенні міжнародних конфліктів. Його нейтральний статус і здатність до діалогу дозволяють бути ефективним медіатором у найбільш напружених кризах. Яскравим прикладом є його успішне посередництво у суперечці між Аргентиною та Чилі у 1980-х роках, нормалізація відносин між Кубою та США у 2014 році, а також активні миротворчі ініціативи в Україні на тлі російсько-української війни. Використовуючи свою роль духовного авторитета, Ватикан закликає до мирного врегулювання конфліктів, пропонує гуманітарну допомогу та виступає як захисник жертв насильства.

Гуманітарна діяльність Святого Престолу є важливою складовою його дипломатії. Через мережу католицьких благодійних організацій, таких як Caritas Internationalis, Ватикан підтримує постраждалих у зонах конфліктів, внутрішньо переміщених осіб і біженців. Особлива увага приділяється гуманітарній кризі в Україні, де Святий Престол активно допомагає переселенцям і жертвам війни, залучаючи ресурси міжнародної католицької спільноти.

Ватикан також є провідним учасником у глобальних екологічних ініціативах. Енцикліка Папи Франциска *Laudato Si'* стала важливим документом, що акцентує увагу на екологічній кризі та необхідності її вирішення через міжнародну співпрацю. Ватикан наполягає на відповідальності

людства за природні ресурси, закликає до збереження довкілля та підтримує реалізацію міжнародних кліматичних угод.

Міжрелігійний діалог є ще одним важливим напрямком діяльності Святого Престолу. Ватикан використовує свій моральний авторитет для сприяння толерантності, примиренню між різними релігіями та створенню умов для мирного співіснування народів. Історичні ініціативи, такі як підписання "Декларації Абу-Дабі", демонструють його прагнення до об'єднання зусиль релігійних спільнот у вирішенні глобальних проблем.

Завдяки участі у міжнародних організаціях, таких як ООН, ОБСЄ та інші, Святий Престол відіграє значну роль у формуванні міжнародного порядку денного. Його представники виступають за права людини, соціальну справедливість, роззброєння та боротьбу з глобальними викликами, такими як торгівля людьми і зміна клімату. Участь Святого Престолу в цих структурах підкреслює його здатність не лише спостерігати, але й активно впливати на вирішення важливих міжнародних питань.

Відносини Святого Престолу з Україною є важливим прикладом його сучасної дипломатії. Ватикан постійно підтримує Україну в її боротьбі за мир і територіальну цілісність, надаючи гуманітарну допомогу та виступаючи як захисник релігійної свободи. Незважаючи на критику за певну стриманість у засудженні агресора, Святий Престол зберігає здатність до діалогу, що є важливим для можливих мирних переговорів.

Таким чином, дипломатія Святого Престолу охоплює широкий спектр глобальних питань, поєднуючи релігійне лідерство з практичними зусиллями у вирішенні конфліктів, гуманітарних криз та екологічних проблем. Його діяльність є унікальним прикладом того, як духовний і моральний авторитет може бути ефективним інструментом впливу на глобальну політику, сприяючи миру, справедливості та добробуту для всього людства.

Список використаних джерел

1. Акуленко, В. І. *Двосторонні договірні відносини України в сфері охорони і повернення культурних цінностей*. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право (вип. 8), 2010. с. 112.
2. Архієпископ Микола Етерович. *Святий Престол і Україна*. – Київ, 2004. – С. 29
3. Брайчевський М. Ю. *Суспільно-політичні рухи в Київській Русі*. / М. Ю. Брайчевський. // *Вибране*. — том 1. — К., 2009. — 720 с.
4. *Брендинг Ukraine Now* от Vanda Agency. *ЗІК, Кабінет Міністрів України*, 2018. с. 28.
5. Сагайдак О.П., Сардачук П.Д. *Дипломатичне представництво: організація і форми роботи: Навч. посібник*. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. с. 242.
6. Великий А. Г. *Світла і тіні української історії: Матеріали до історії української церковної думки*. / о. А. Г. Великий. — Львів: Місіонер, 2007. — 204 с.
7. Волинець О. *Концепція миру та безпеки в магістеріумі Католицької Церкви*. Humanitarian vision. 2015. Vol. 1, Num. 2. С. 7-12.
8. Гаєта С. *Франциск Папа: Життя і виклики*. / Саверіо Гаєта. — Львів: Свічадо, 2013. — 104 с.
9. Данилюк І. В. *Миротворча дипломатія Святого Престолу в Латинській Америці: дис. канд. іст. наук: 032*. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2020. 250 с.
10. Данилюк І.В. *Папа Бенедикт XVI: філософ, політик, дипломат*. Грані. 2018. Т. 21. № 5. С. 76-83.
11. Динь Т. *Дипломатична діяльність Святого Престолу в сучасних міжнародних відносинах*. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософ. 2010. Випуск 14. С. 161-165.
12. Етерович М. *Дорогами України*. – Львів: Свічадо, 2007. – 524 с.

- 13.Етерович М. Святий Престол і Україна. – Львів: Свічадо, 2004. – 232 с.,
- 14.Іжевська Т. Україна - Ватикан: відносини довіри // Дзеркало тижня. – № 19 (747). – 30 травня – 5 червня 2009. – Режим доступу:
<http://www.dt.ua/1000/1600/66284>
- 15.Клименко, В. *Культурна дипломатія: елегантний тандем мистецтва і політики*. Культура і Креативність, 2021, с. 124, 128.
- 16.Кодекс канонічного права, стосовно папських посланців // Апостольська Нунціатура в Україні.
- 17.Козлов В.А. Дипломатія Святого Престолу в постбіполярній системі міжнародних відносин за часів понтифікату Іоанна Павла II. – Книга-Вега, – 2008. – 192 с.
- 18.Кравчук А. Митрополит Андрей Шептицький та Іван Франко про християнську соціальну акцію. / А. Кравчук. // Соціальна доктрина Церкви. — Львів: Свічадо, 1998. — с. 248-275.
- 19.Лекомт Б. Таємниці Ватикану. / Бернар Лекомт. — Львів: Свічадо, 2012. — 344 с.
- 20.Мельник В. М. Вінницький замок та інші історико-етнографічні публікації. / В. М. Мельник. — Вінниця: Вінницький національний медичний університет, 2011. — 230 с.
- 21.Мельник В. М. Нариси з теорії соціокультурної антропології. / В. М. Мельник. — Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2015. — 552 с.
- 22.Мельник В. М. Оборонні укріплення міста Вінниці. / В. М. Мельник. — Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2015. — 96 с.
- 23.Мусієнко, Н. *Мистецтво в контексті культурної дипломатії: Теоретичні засади та сучасні практики*. Сучасне мистецтво, 2016. с. 124.
- 24.Ожеван М. А., Кучмій О. П. *Культурна дипломатія*. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т., Київ: Знання України, 2004. с. 380-381.
- 25.Ощипок. І. Діяльність Святого Престолу у світовій політиці: дис. канд. наук: 052 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2020. 257 арк.).

26. Українсько-ватиканські відносини. / Режим електронного доступу: <http://vatican.mfa.gov.ua/ua/ukraine-va>.
27. Федорів О. Іоанн Павло II — Папа миру. / О. Федорів, О. Михайлів. — Тернопіль: Підручники і посібники, 2001. — 96 с.
28. Француженко-Вірний М. Великі митрополити України. / Микола Француженко-Вірний. — К.: Смолоскип, 2013. — 160 с.
29. Хоружий Г. Ватикан: історія і сучасність. — Львів: Місіонер, 2007. — 280 с.
30. Хоружий Г. Ватикан: історія і сучасність. / Григорій Хоружий. — Львів: Місіонер, 2007. — 280 с.
31. Шептицький А. Наша державність. / митрополит Андрей Шептицький. — Жовква: Місіонер, 2015. — 80 с.
32. Юркович І. Людям треба дати гарантії тієї гідності, якою наділив їх сам творець // Державна справа. — Березень 2009 // Апостольська Нунціатура в Україні. — Режим доступу:
http://www.nuntiatura.kiev.ua/nuncio.files/s_03_09.htm
33. Юркович І. На все воля Божа // Українські підсумки. — лютий 2009. — // Апостольська Нунціатура в Україні. — Режим доступу:
http://www.nuntiatura.kiev.ua/nuncio.files/s_02_09.html.
34. A Bottle of Wisdom, a Barrel of Prudence, and an Ocean of Patience: Vatican Mediation and the Beagle Channel Conflict. *The International Journal of Interdisciplinary Civic and Political Studies*, 18(2), 2327-2481. doi:<https://doi.org/10.18848/2327-0071/CGP/v18i02/103-123>Nassaji, H. (2015).
35. A Few Observations on Pope John Paul II's Relationship to the Ancient World. *Perspective on Culture*, 69-7
36. Brown A. *Environmental Advocacy of the Holy See*. London: Bloomsbury Publishing, 2017, p.
37. Brown A. *Human Rights Advocacy of the Holy See*. London: Bloomsbury Publishing, 2019, p. 134.
38. Brown A. *The Role of the Vatican in Middle Eastern Conflicts*. London: Bloomsbury, 2020, p. 198-210.

39. Brown R. *Vatican Diplomacy in the 21st Century*. Cambridge University Press, 2020.
40. Byrnes T. Sovereignty, supranationalism, and soft power: The Holy See in international relations. *The Review of Faith & International Affairs*. 2017. № 15(4). P. 6-20. 118 № 28 ♦
41. Carter L. *Humanitarian Efforts of the Vatican*. Geneva: Palgrave Macmillan, 2016, p. 78.
42. **Carter, D.** (1 січня 1998). *Duursma, J.C. Fragmentation and the International Relations of Micro-States: Self-Determination and Statehood*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. *European Journal of International Law*. T. 9, № 4. с. 774—775. doi:10.1093/ejil/9.4.774.
43. *Comparative-Historical Methods*. London: SAGE Publications Ltd. Lune, H., & Berg, B. L. (2017).
44. **Crawford, James.** (15 березня 2007). *International Law Conditions for the Creation of States. The Creation of States in International Law*. Oxford University Press. с. 96—173.
45. Cummings, Milton C. *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. Washington DC: Americans for the Arts, 2009. с. 1.
46. Daily death rate in Gaza higher than any other major 21st Century conflict -Oxfam. Retrieved from Oxfam International:
<https://www.oxfam.org/en/press-releases/daily-death-rate-gaza-higher-any-other-major-21st-century-conflict-oxfam>Perko, F. M. (2001).
47. Data on casualties. Retrieved from United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs:
<https://www.ochaopt.org/data/casualties>United Nations. (n.d.).
48. **Dewberry, David Albert.** (27 вересня 1941). HM Diplomatic Service, retired; Deputy Head of Mission, the Holy See, Rome, 1996–2001. *Who's Who*. Oxford University Press. 1 грудня 2007.
49. Donadio R. Pope Francis, the Revolutionary, Takes On the Traditionalists. *The Atlantic*. 2019. October 27. URL:

- <https://www.theatlantic.com/international/archive/2019/10/pope-francis-revolutionary-culture-war/600877/> (дата звернення 21.02.2022).
50. Encyclical letter “Laudato si” of the Holy Father Francis. The Holy See. URL: https://www.vatican.va/content/francesco/en/encyclicals/documents/papa-francesco_20150524_enciclica-laudato-si.html
51. Events in the Pontificate of John Paul II. The Holy See. URL: https://www.vatican.va/beatificazione_gp2/documents/pontificato_gp2_en.html (дата звернення 12.02.2022).
52. Francis. *Laudato Si’: On Care for Our Common Home*. Vatican Press, 2015.
53. **Freeman, J.** (2022). *The Role and Influence of the Holy See’s Diplomacy Throughout History*. Oxford University Press.
54. FUNDAMENTAL AGREEMENT BETWEEN THE HOLY SEE AND THE STATE OF ISRAEL. Retrieved from Vatican: https://www.vatican.va/roman_curia/secretariat_state/archivio/documents/rc_seg-st_19931230_santa-sede-israele_en.html Vatican News. (2023, October 22).
55. Goff, Patricia M. *Cultural Diplomacy*. In *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, ed. Andrew F. Cooper, Jorge Heine, and Ramesh Thakur. Oxford Handbooks Online, 2013, c. 42, 45.
56. Harrison T. *Human Rights Advocacy by the Holy See*. Washington: Georgetown University Press, 2021. Smith J. *The Vatican in Global Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2018, p. 112.
57. Harrison T. *Humanitarian Efforts of the Holy See*. Oxford: Oxford University Press, 2021, p. 89-92.
58. Harrison T. *The Role of the Holy See in Peacebuilding Efforts*. New York: Palgrave Macmillan, 2021, p. 89.1, p. 190.
59. Harrison T. *The Role of the Holy See in Peacebuilding Efforts*. New York: Palgrave Macmillan, 2021, p. 89.
60. Her Majesty The Queen, speech to the Pope, Edinburgh, 16 September 2010.
61. Holy See calls for 'just peace' in Israel and Palestine. Retrieved from Vatican News: <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-11/holy->

- see-un-representative-calls-for-just-peace-in-isreal-palest.htmlAl Jazeera Labs.
(2023, October
62. Holy See highlights plight of refugees and need for solidarity. Retrieved from Vatican News: <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2023-10/holy-see-united-nations-unhcr-refugees-plight-solidarity.html> Munabari, F., & Hamdani, H. (2023).
63. **Holy See**. *Permanent Missions to the United Nations*, No. 309. United Nations. 29 січня 2021. с. 350.
64. How Gaza's hospitals became battlegrounds. CNN. Pratiwi, F. I., Qomara, G., Aryo, M., & Syarafi, R. (2020).
65. Institutions-Based Influence: The Vatican's Mediations of International Conflicts. Retrieved from Loyola University Chicago: https://ecommons.luc.edu/luc_diss/3866/ Ravid, B. (2015, May 13).
66. Israel's war on Gaza updates: Calls to stave off Rafah offensive grow. Retrieved February 25, 2024, from <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2024/2/12/israels-war-on-gaza-live-israel-planning-rafah-assault-as-talks-continue> Sofia Saínz de Aja. (2018, December).
67. Israel-Gaza war in maps and charts: Live tracker. Retrieved from Al Jazeera: <https://www.aljazeera.com/news/longform/2023/10/9/israel-hamas-war-in-maps-and-charts-live-tracker> Allen, E. A. (2023, December
68. Israeli-Palestinian Conflict Beyond Resolution: A Critical Assessment. *Jurnal Ilmu Sosial dan Ilmu Politik*, 26(2), 168-182.
doi:<https://doi.org/10.22146/jsp.66935> Randriamanantena, M. W. (2020).
69. **John Paul II** (1988). *Pastor Bonus: Apostolic Constitution on the Roman Curia*. Vatican Publishing House. Доступно за посиланням: <http://www.vatican.va> (дата звернення: 14 листопада 2024 р.).
70. Johnson P. *Diplomacy and Mediation by the Holy See*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2020, p. 76.
71. Johnson P. *Diplomacy and Mediation by the Holy See*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2020, p. 76.

72. Johnson P. *Holy See and International Mediation*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2020, p. 213.
73. Johnson P. *The Influence of the Holy See in International Relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2020, p. 56-78.
74. Johnson P. *The Role of the Vatican in Peace Negotiations*. Harvard Review, 2018.
75. Leonard, M. *Diplomacy by Other Means*. Foreign Policy, September/October 2002, c. 72, 75.
76. Martinez R. *Disarmament and the Vatican's Role*. New York: Routledge, 2019, p. 89.
77. Martinez R. *Ecological Ethics and Global Justice: The Vatican's Perspective*. London: Routledge, 2020, p. 145.
78. Martinez R. *Faith-Based Diplomacy in the 21st Century*. New York: Routledge, 2019, p. 143-151.
79. Offering Peace In The Holy Land... (Maulana & Manullang)⁹⁹|Siddiqui, U., & Osgood, B. (2024, February 12).
80. Officials say Israel does not view document as recognition of Palestine by the Holy See, but add Jerusalem is 'disappointed' and awaits clarifications. Retrieved from Haaretz: <https://www.haaretz.com/2015-05-13/ty-article/.premium/vatican-uses-state-of-palestine-for-first-time/0000017f-dc84-d3a5-af7f-feae64690000>Rezeg, A. A. (2020).
81. Palestine envoy to Holy See calls on 'Catholic world' not to lose 'hope' and to remember 'baby Jesus' during Gaza conflict. Retrieved from Catholic
82. Palestine's Vatican envoy urges Gaza ceasefire for Ramadan, Easter. Retrieved from Crux: <https://cruxnow.com/interviews/2024/02/palestines-vatican-envoy-urges-gaza-ceasefire-for-ramadan-easter>Arceneaux, h. (2023).
83. PENAMAS Journal Volume 37, Issue 1, January-June 2024| 98Muzas, B. (2023).
84. **Permanent Observer Mission of the Holy See to the United Nations** (2022). *The Holy See's Participation in International Organizations*. Permanent Observer Mission of the Holy See to the United Nations. Доступно за

- посиланням: <https://holyseemission.org> (дата звернення: 14 листопада 2024 р.).
85. Peterson D. *Holy See's Advocacy in Disarmament Initiatives*. Cambridge: Scholars Publishing, 2019, p. 112-118.
 86. Peterson D. *Laudato Si' and the Environmental Movement*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2020, p. 54.
 87. Peterson D. *Laudato Si' and the Environmental Movement*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2020, p. 54.
 88. Peterson M. *Interfaith Dialogue and the Holy See*. Rome: Gregorian Press, 2015, p. 167.
 89. Policy Options in a Time of Transition: The US and the Israel-Palestine Conflict. *Middle East Journal*, 67(2), 249-256. Bans-Akutey, A., & Tiimub, B. M. (2021).
 90. Pope renews appeal for humanitarian aid, release of hostages in Gaza . Retrieved from Vatican News: <https://www.vaticannews.va/en/pope/news/2023-10/pope-renews-appeal-for-humanitarian-aid-and-release-of-hostages.html> Wooden, C. (2023, May 15).
 91. Pope Francis Encyclical Letter “Fratelli tutti”, Vatican, October 2020. The first apostolic nuncio was sent to Venice in 1458.
 92. Pope Francis says “rivers of blood” flowing in Ukraine war. Reuters. 2022. URL: https://www.reuters.com/world/europe/pope-francis-says-ukraine-conflict-is-not-military-operation-war-2022-03-06/?taid=6224a4999fa2ce00010fd9c6&utm_campaign=trueAnthem:+Trending+Content&utm_medium=trueAnthem&utm_source=twitter (дата звернення 11.03.2022).
 93. Popes as Public Diplomats: A Longitudinal Analysis of the Vatican’s Foreign Engagement and Storytelling. *International Journal of Communication*, 3514-3536. Aronson, G. (2013).
 94. Protection of civilians and upholding legal and humanitarian obligations – GA Resolution (A/RES/ES-10/22). Retrieved from United Nations: <https://www.un.org/unispal/document/protection-of-civilians-and-upholding->

- legal-and-humanitarian-obligations-ga-resolution-dec12-2023/United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. (2018).
95. Qualitative and descriptive research: Data type versus data analysis. *Language Teaching Research*, 19, 129-132. O'Mahony, A. (2007).
96. *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (9th ed.). Vivar: Pearson Education Limited. Merlo, F. (2023, October 10).
97. Recent Vatican Diplomacy in the Middle East: An Historical Overview. *Israel Studies Bulletin*, 16(2), 26-32. Polglase, K., Mezzofiore, G., Mackintosh, E., Doherty, L., Pettersson, H., Manley, B., & Robinson, L. (2024).
98. **Remarks on the visit of His Holiness Pope Francis.** New York, 25 September 2015. dx.doi.org. 16 грудня 2016.
99. *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (6th ed.). California: SAGE Publications, Inc. Hammer, L. (2017).
100. *Research Methods in International Relations.* London: SAGE Publications Ltd. Lange, M. (2013).
101. Rivera A. F. S. *The Holy See and International Conflict Resolution and Peacekeeping.* University of Santo Tomas. 2016. URL: <http://graduateschool.ust.edu.ph/wp-content/uploads/2016/11/The-Antoninus-Vol2-09AFSRivera.pdf> (дата звернення 10.02.2022).
102. Rudoren J., Hadid D. Vatican to Recognize Palestinian State in a New Treaty. *New York Times*. 2015. May 13. URL: <https://www.nytimes.com/2015/05/14/world/middleeast/vatican-to-recognize-palestinian-state-in-new-treaty.html> (дата звернення 4.03.2022).
103. Ryngaert C. The Legal Status of the Holy See. *Goettingen Journal of International Law*. 2011. No. 3. P. 829-859.
104. **Sheill, K.** (1 червня 2009). *Human Rights, Sexual Orientation, and Gender Identity at the UN General Assembly.* *Journal of Human Rights Practice*. Т. 1, № 2. с. 315—319. doi:10.1093/jhuman/hup008.
105. **Sheill, K.** (1 червня 2009). *Human Rights, Sexual Orientation, and Gender Identity at the UN General Assembly.* *Journal of Human Rights Practice*. Т. 1, № 2. с. 315—319. doi:10.1093/jhuman/hup008.

106. **Shine, Cormac.** (19 березня 2018). *Papal Diplomacy by Proxy? Catholic Internationalism at the League of Nations' International Committee on Intellectual Cooperation, 1922–1939*. *The Journal of Ecclesiastical History*. Т. 69, № 4. с. 785—805. doi:10.1017/s0022046917002731.
107. Smith J. *The Holy See and Global Governance*. Oxford University Press, 2019.
108. Smith J. *The Vatican and Global Peacebuilding*. Cambridge: Cambridge University Press, 2020, p. 119-180.
109. Smith J. *The Vatican and Global Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2018, p. 112.
110. Sovereignty, Supranationalism, and Soft Power: The Holy See in International Relations. *The Review of Faith & International Affairs*, 15(4), 6-20. doi:<https://doi.org/10.1080/15570274.2017.1392140>Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2020).
111. **Statement by H.E. Ms. Anne Anderson, Permanent Representative at the United Nations Security Council debate on Women, Peace and Security: Conflict-related sexual violence**, New York, 23 February 2012. *Irish Yearbook of International Law*, Volume 7, 2012. Hart Publishing
112. Statistiche Santa Sede, 2020, Vaticano.
113. The Implementation of the Jerusalem Embassy Act Under President Donald Trump (2017-2019). *Strategic & Global Studies*, 1(1), 49-66. doi:<https://doi.org/10.36080/jsjgs.v1i1.9>
114. The Diplomacy of the Holy See and its Transformation in the Context of Relations with the United Nations. *The Review of Faith & International Affairs*, 20(1), 69-81. doi:<https://doi.org/10.1080/15570274.2022.2031071>
115. **The General Assembly Process.** *The UN General Assembly*. Routledge. 27 квітня 2006. с. 53—101.
116. The Holy See and International Conflict Resolution and Peacekeeping. Retrieved from UST Graduate School: <http://graduateschool.ust.edu.ph/wp-content/uploads/2016/11/The-Antoninus-Vol2-09AFSRivera.pdf>Santucci, M. (2024, April 15).

117. The Oslo Agreement: A Study of the Conflict Peace Process Arabic-Israel. *International Journal of Science and Society*, 2(4), 72-83. doi: <https://doi.org/10.54783/ij soc.v2i4.193>Tant, E., & Larb, Y. A. (2024, May 10).
118. The Pope's own hand outstretched': Holy See diplomacy as a hybrid mode of diplomatic agency. *The British Journal of Politics and International Relations*, 20(3), 521-539. doi:<https://doi.org/10.1177/1369148118772247>United Nations. (2023, December 12).
119. The power politics of the Holy See: the church, the state, and its citizens. *Politics and Religion*, 682-707. doi:<https://doi.org/10.1017/S175504832300024X>Lamont, C. (2015).
120. The Question of Palestine and the General Assembly. Retrieved from United Nations: https://www.un.org/unispal/data-collection/general-assembly/?wpv_view_count=237041&wpv_paged=1Vatican. (1994).
121. The Vatican Joins the Israeli-Palestinian Conflict . *Middle East Quarterly*, 1-9.Kelly, B. P. (2023).
122. The Vatican, Jerusalem, the State of Israel, and Christianity in the Holy Land. *International Journal for the Study of the Christian Church*, 5(2), 123-146. doi:<https://doi.org/10.1080/14742250500219675>Oxfam International. (2024, January 11).
123. THEIMPORTANCEOFJERUSALEMFORHETHREEMONOTHEISTICRELIGIONS.Retrieved from Centro de Estudios de Oriente Medio: https://cemofps.org/documents/download/sofia_sainz_de_aja.pdfSoleimani, F. (2020).
124. Triangulatio In Research. *Academia Letters*, 1-6.Burgis-Kasthala, M. (2020). States of failure? Ungovernance and the project of state-building in Palestine under the Oslo regime. *Transnational Legal Theory*, 11(3), 382-407. doi:<https://doi.org/10.1080/20414005.2020.1824482>Byrnes, T. A. (2017)
125. Troy J. The Pope's own hand outstretched: Holy See diplomacy as a hybrid mode of diplomatic agency. *The British Journal of Politics and International Relations*. 2018. № 3 P. 521-539.

126. Twenty years of diplomatic relations between Vatican City state and Israel. *Przegląd Narodowościowy -Review of Nationalities*. Secler, B. (2016).
127. Twenty years of diplomatic relations between Vatican City state and Israel. *Review of Nationalities*, 6(1), 116-134. doi:<http://dx.doi.org/10.1515/pn-2016-0007> Sekerák, M., & Lovaš, K. (2022).
128. Understanding Iran-Hamas Relations from a Defensive Neo-Realist Approach. *Dergi PPark Akademik*, 385-409. doi:<https://doi.org/10.33201/iranian.760658> Rivera, A. F. (2015).
129. Urbi et Orbi message of His Holiness Pope Francis. The Holy See. 2017. URL: https://www.vatican.va/content/francesco/en/messages/urbi/documents/papa-francesco_20171225_urbi-et-orbi-natale.html (дата звернення 25.02.2022).
130. US Involvement in the Israeli-Palestinian Conflict: Solution or Problem? *Tamkang Journal of International Affairs*, 24(1), 57-108. doi:[http://dx.doi.org/10.6185/TJIA.V.202007_24\(1\).0002](http://dx.doi.org/10.6185/TJIA.V.202007_24(1).0002) Pratiwi, F. I., Syarafi, M. A., & Nauvarian, D. (2022).
131. Vatican neutrality is a force for peace, pope tells ambassadors. Retrieved from United States Conference of Catholic Bishops: <https://www.usccb.org/news/2023/vatican-neutrality-force-peace-pope-tells-ambassadors> Zinkow, L. (2021).
132. Vatican Support for a Two-State Solution Started Long Before Pope Francis. Retrieved from National Catholic Register: <https://www.ncregister.com/news/vatican-support-for-a-two-state-solution> Secler, B. (2016).
133. **Vaticannews** (2020). *Current Structure of the Holy See's Diplomatic Service*. Vatican News. Доступно за посиланням: <https://www.vaticannews.va> (дата звернення: 14 листопада 2024 р.).
134. **Waller, Michael J.** *Cultural Diplomacy, Political Influence, and Integrated Strategy*, in *Strategic Influence: Public Diplomacy, Counterpropaganda, and Political Warfare*. Washington, DC: Institute of World Politics Press, 2009. — с. 74-99.

135. Whatever happens now, South–South solidarity with Gaza has already exposed the West. Retrieved from ODI: <https://odi.org/en/insights/whatever-happens-now-southsouth-solidarity-with-gaza-has-already-exposed-the-west/>Troy, J. (2018)
136. World Synod of Catholic Bishops. The Holy See. 2013. October 1. URL: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/index.htm (дата звернення 15.02.2022).